

สภาพทั่วไปของเขตพระโขนง

ประวัติความเป็นมา

เขตพระโขนงเดิมเป็นอำเภอหนึ่งขึ้นอยู่กับจังหวัดนครเขื่อนขันธ์ (จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจุบัน) ตั้งอยู่ที่บริเวณวัดมหาบุศย์ ในแขวงสวนหลวง ปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2459 ได้ย้ายตัวที่ว่าการอำเภอมาตั้งที่บริเวณวัดสะพาน แขวงพระโขนง ขึ้นกับจังหวัดพระประแดง (เปลี่ยนจากจังหวัดนครเขื่อนขันธ์เป็นจังหวัดพระประแดง) ต่อมา ได้มีการปรับปรุงเขตการปกครองใหม่ จังหวัดพระประแดงยกเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ อำเภอพระโขนงเปลี่ยนมาขึ้นกับจังหวัดพระนคร เป็นอำเภอชั้นนอก ในปี พ.ศ. 2485 ย้ายที่ว่าการอำเภอจากบริเวณวัดสะพาน มาปลูกสร้างเป็นอาคารเรือนไม้ 2 ชั้น บริเวณที่ดินปัจจุบัน (บริเวณสุขุมวิท 54 หรือซอยรัตนพรานนท์) และต่อมาได้รื้ออาคารหลังเดิมสร้างใหม่เป็นอาคารคอนกรีตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2514 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติจัดระเบียบการปกครองรวมจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี เป็นรูปแบบการปกครองเรียกว่า "นครหลวงกรุงเทพธนบุรี" อำเภอต่าง ๆ ที่สังกัดจังหวัดพระนครและธนบุรี รวมทั้งเทศบาลให้มาสังกัดกับจังหวัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ทั้งหมด ปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 จัดระเบียบการปกครองของจังหวัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรีใหม่เป็น "กรุงเทพมหานคร" อำเภอต่าง ๆ ที่สังกัดอยู่เดิมให้เปลี่ยนเรียกจาก "อำเภอ" เป็น "เขต" ต่อมา พ.ศ. 2518 ได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2518 ให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นหน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง สำหรับส่วนราชการระดับเขตส่วนใหญ่เป็นไปตามรูปเดิม แต่มีการกำหนดรายละเอียดเพิ่มขึ้น เพื่อความสะดวกในการบริหารราชการ และในปี พ.ศ. 2528 ได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อค่านำหน้า "ที่ว่าการเขต" เป็น "สำนักงานเขต" ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 (สำนักงานเขตพระโขนง 2529 : 1)

3.1 กายภาพ

3.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

ก. ^{ที่ตั้ง} เขตพระโขนงจัดเป็นเขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานครเขตหนึ่ง เขตชั้นกลางนี้เป็นเขตซึ่งอยู่ระหว่างเขตชั้นในซึ่งเป็นเขตเมืองกับเขตชั้นนอกซึ่งเป็นเขตต่อชนบทของกรุงเทพมหานคร เขตชั้นกลางมีจำนวนทั้งสิ้น 7 เขต ตามที่ได้ระบุไว้โดยกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ เขตพระโขนง เขตบางกะปิ เขตบางเขน เขตยานนาวา เขตภาษีเจริญ เขตบางกอกน้อย และเขตราษฎร์บูรณะ

เขตพระโขนงมีพื้นที่ทั้งสิ้น 143,559 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 9.15 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร (สุวัฒนาธาคานิติ และคณะ 2528 : 3-6) เขตพระโขนงตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่โดยรอบ ดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตห้วยขวาง เขตบางกะปิ โดยมีคลองแสนแสบ คลองกะจะ และคลองวังใหญ่ เป็นแนวเขต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตลาดกระบัง และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีคลองแม่จัน คลองตาพุก คลองสิงโต คลองสลุด คลองปลัดเปรียง เป็นแนวเขต
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตปทุมวัน เขตยานนาวา โดยมีทางรถไฟสายช่อกนทรีย์ เป็นแนวเขต
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตยานนาวา ตรงทางรถไฟสายช่อกนทรีย์ และติดต่อกับอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ ตรงช่อกนทรีย์

ข. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ พื้นที่เขตพระโขนงมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มเช่นเดียวกับที่ราบภาคกลางซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มบางกอก (Bangkok plain) ที่เกิดจาก

การทับถมของดินตะกอนที่น้ำพามา (Alluvium) เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม เขตพระโขนงมีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบพื้นที่ทางด้านตะวันตก บริเวณพื้นที่ส่วนที่อยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา ยังมีคลองต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแขวงคลองเตย แขวงบางจาก และแขวงบางนา ทำให้เขตพระโขนงมีลำคลองสายต่าง ๆ หลายสายไหลผ่าน ทั้งที่เป็นคลองธรรมชาติ และคลองที่ขุดขึ้นมาภายหลังเพื่อการชลประทาน ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่การเกษตรบางส่วนของเขตพระโขนง ตั้งอยู่ในเขตโครงการชลประทาน 2 โครงการ คือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารังสิตใต้ และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาคลองด่าน

สำหรับลักษณะภูมิอากาศของเขตพระโขนงก็เช่นเดียวกับภูมิอากาศในเขตอื่น ๆ ของที่ราบภาคกลางตอนใต้ คือ เป็นภูมิอากาศร้อนชื้น (Tropical Rainy Climates) อุณหภูมิในแต่ละปีจะมีการผันแปรเล็กน้อย เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดคือเดือนเมษายน อุณหภูมิโดยเฉลี่ยสูงถึง 30 องศาเซลเซียส และเดือนที่มีอากาศหนาวเย็นที่สุดคือเดือนธันวาคม - มกราคม ซึ่งมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 20 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,500 มิลลิเมตร (60 นิ้ว) โดยฝนจะตกในช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงตุลาคม และมีความชื้นสูงโดยเฉลี่ยเกือบร้อยละ 80 ตลอดปี (สวาท เสนาณรงค์ 2521 : 78 - 80)

3.1.2 การแบ่งเขตการปกครอง

เขตพระโขนงปัจจุบัน ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 แขวง ได้แก่ แขวงคลองเตย แขวงคลองตัน แขวงพระโขนง แขวงบางนา แขวงบางจาก แขวงสวนหลวง แขวงหนองบอน แขวงประเวศ และแขวงคอกไม้ แขวงต่าง ๆ ของเขตพระโขนง จำนวน 7 แขวง ได้ยกเลิกหมู่บ้านโดยยุบกำนัน - ผู้ใหญ่บ้านไปแล้ว และจัดเป็นเทศบาลชั้นใน แต่ยังมีอยู่ในพื้นที่ 2 แขวง คือ แขวงประเวศ และแขวงคอกไม้ ซึ่งยังคงเป็นแขวงประเภทชั้นนอก ที่มีหมู่บ้านจำนวน 17 และ 12 หมู่บ้าน ตามลำดับ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การแบ่งเขตการปกครองเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528

ที่	แขวง	หมู่บ้าน	พื้นที่ (กม. ²)	อัตราร้อยละ ของพื้นที่
1	คลองเตย	-	8.231	5.7
2	คลองตัน	-	11.655	8.1
3	พระโขนง	-	7.307	5.1
4	บางนา	-	19.583	13.6
5	บางจาก	-	14.304	10.0
6	สวนหลวง	-	20.747	14.5
7	หนองบอน	-	14.513	10.1
8	ประเวศ	17	32.047	22.3
9	คอกไม้	12	15.172	10.6
รวม		29	143.559	100.0

ที่มา : สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

จากตาราง จะเห็นได้ว่า แขวงที่มีพื้นที่การปกครองมากที่สุดคือ แขวงประเวศ มีพื้นที่ 32.047 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 22.3 ของพื้นที่เขตพระโขนง รองลงมาได้แก่ แขวงสวนหลวง และแขวงบางนา มีพื้นที่ 20.747 ตารางกิโลเมตร และ 19.583 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 14.5 และ 13.6 ของพื้นที่เขตพระโขนง ตามลำดับ สำหรับแขวงที่มีพื้นที่ปกครองน้อยที่สุด คือ แขวงพระโขนง มีพื้นที่เพียงร้อยละ 5.1 ของพื้นที่เขตพระโขนง หรือ 7.307 ตารางกิโลเมตร

เนื่องจากเขตพระโขนงมีพื้นที่กว้างขวางมาก ทำให้การปกครองและการให้บริการแก่ประชาชนทำได้ไม่ทั่วถึง และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ทางสำนักงานเขต

พระโขนงได้พิจารณาเห็นว่า แขวงคลองเตยมีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่น สมควรเสนอจัดตั้งเป็น แขวงตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 จึงได้เสนอ กรุงเทพมหานครขอจัดตั้งแขวงขึ้น และกรุงเทพมหานครก็ได้ประกาศตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2521 เป็นที่ทำการแขวงคลองเตย กำหนดพื้นที่รับผิดชอบเพียงครึ่งหนึ่งของพื้นที่แขวงเดิม โดยมีหัวหน้าแขวงซึ่งมีตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตพระโขนง ทำหน้าที่บังคับบัญชางานโดย ส่วนรวมของแขวง ทำให้เขตพระโขนงสามารถทำการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามการ ขยายตัวของเมืองได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง อีกทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระบางส่วนจากสำนักงานเขตอีกด้วย

3.1.3 การใช้ที่ดิน

เนื่องจากเขตพระโขนงเป็นเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างมาก จากการศึกษาวิวัฒนาการของการใช้ที่ดิน จะพบว่า เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน เกษตรกรรมไปเป็นการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย และพาณิชย์กรรม ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจ และจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยปราศจากการ ควบคุม หรือการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน ทั้งเพื่ออุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย และพาณิชย์กรรม ดังนั้น การศึกษาการใช้ที่ดินจึงต้องศึกษาภาพรวมของการใช้ที่ดินทุกประเภท

ในการศึกษาการใช้ที่ดินครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ก. การศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2511 - พ.ศ. 2526 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร และบทบาทการใช้ที่ดิน ของเขตพระโขนงในระดับกรุงเทพมหานคร

ข. การศึกษาสภาพการใช้ที่ดินของเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2528 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านการใช้ที่ดินของเขตพระโขนง ในกิจกรรมหลัก ๆ ที่สำคัญ คือ ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม เพื่อดูแนวโน้มของเขตว่ามีบทบาทเด่นใน การใช้ที่ดินประเภทใด

ค. การศึกษาการใช้ที่ดินระดับแขวงในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528 เพื่อศึกษาสภาพการใช้ที่ดินของแขวงต่าง ๆ ในเขตพระโขนง อันจะทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้ที่ดินของเขตพระโขนง

การศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร

ในการพิจารณาการใช้ที่ดินระดับกรุงเทพมหานคร ได้รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ในช่วงอดีต ปี พ.ศ. 2511 และปีล่าสุด คือปี พ.ศ. 2526 ที่ได้มีการจัดทำขึ้น โดยจะทำการศึกษาถึงวิวัฒนาการของกรุงเทพมหานครว่ามีรูปแบบการใช้ที่ดินแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

ในปี พ.ศ. 2511 นี้ กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ทั้งสิ้นจำนวน 108,470 ไร่ ลักษณะรูปแบบการขยายตัวของเมืองจะไปตามแบบแนวถนนสายสำคัญ ๆ (Ribbon Development) จากเขตเมืองไปสู่พื้นที่ชานเมืองมากขึ้น ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบการใช้ที่ดินได้ดังนี้ (มานพ พงศทัต 2525 : 5 - 1)

ทิศเหนือ ขยายตัวไปตามถนนพหลโยธินและถนนวิภาวดีรังสิต

ทิศตะวันออก ขยายตัวไปตามถนนลาดพร้าว ถนนรามคำแหงจนถึงบางกะปิ และตามแนวถนนเพชรบุรี ถนนพระรามที่ 4

ทิศใต้ ขยายตัวไปตามแนวถนนสุขุมวิท เข้าไปในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จนต่อเนื่องกับอำเภอเมืองสมุทรปราการ และตามแนวถนนปู่เจ้าสมิงพราย

ซึ่งจากลักษณะและทิศทางการกล่าวข้างต้น การขยายตัวทางทิศเหนือและทิศใต้ จะมีลักษณะการขยายตัวอย่างรวดเร็ว (แผนที่ 3.1) ลักษณะการใช้ที่ดินที่สำคัญในปี พ.ศ. นี้ ได้แก่

ทางด้านทิศเหนือ ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินเกี่ยวกับสถาบันราชการ ทั้งที่เป็นหน่วยงานเกี่ยวกับราชการพลเรือนและราชการทหาร ซึ่งต้องการที่ดินเป็นจำนวนมาก อาจมีการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยปะปนบ้างกระจายอยู่โดยทั่วไป

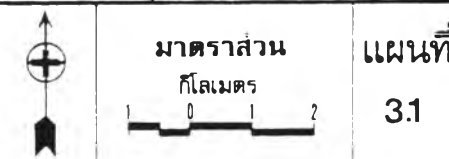

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง: การใช้ที่ดิน ปี 2511

- พาณิชยกรรม
- พักอาศัย
- อุตสาหกรรม และคลังสินค้า
- อื่น ๆ

ที่มา: กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ทางด้านทิศตะวันออก การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการอยู่อาศัย โดยมีการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมอยู่บริเวณ 2 ฟากฝั่งถนน ส่วนใหญ่ลักษณะเป็นอาคารตึกแถว สำหรับสถาบันราชการ ซึ่งขยายตัวออกมาทางด้านนี้ ที่สำคัญได้แก่ สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในปัจจุบัน

ทางด้านทิศใต้ การใช้ที่ดินจะเน้นหนักเพื่อการอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ทั้งนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจากว่า ท่าเรือที่ตั้งของบริเวณนี้มีความสะดวกในการติดต่อกับท่าเรือกรุงเทพ ฯ เพราะอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ ก็ยังมีการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยซึ่งเริ่มมีการขยายตัวมาทางทิศใต้ขึ้นมากขึ้น โดยเฉพาะหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ

สำหรับทางด้านทิศตะวันตก เป็นด้านที่ค่อนข้างจะมีการขยายตัวช้ากว่าทางด้านอื่น ๆ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับการใช้น้ำที่เค็ม ๆ ทางด้านนี้ได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย และมีการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมอยู่บ้างประปราย

ในการพิจารณาถึงสัดส่วนการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เมื่อพิจารณาทั้งกรุงเทพมหานคร จะพบว่า การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมีมากที่สุด คือ มีพื้นที่ถึง 55,022.9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.73 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ สถาบันราชการ มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 31.97 ของพื้นที่ทั้งหมด หรือ 34,683.1 ไร่ การใช้ที่ดินที่มีพื้นที่น้อยที่สุดคือการใช้ที่ดินเพื่อสวนสาธารณะ มีพื้นที่เพียง 2,451.7 ไร่ หรือร้อยละ 2.27 ของพื้นที่ทั้งหมด (ตาราง 3.2)

เมื่อพิจารณาถึงการใช้ที่ดินของกิจกรรมหลักในระดับเขต จะทำให้ทราบถึงบทบาทการใช้ที่ดินได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (ตาราง 3.3)

การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย พบว่า เขตพระโขนงมีพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยมากที่สุด โดยมี 11,161.7 ไร่ รองลงมาได้แก่ เขตบางเขน และเขตบางกะปิ มีพื้นที่ 7,574.7 ไร่ และ 6,078 ไร่ ตามลำดับ สำหรับเขตที่มีพื้นที่น้อยที่สุด คือ เขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตชั้นใน ในขณะที่เขตที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมากอยู่ในเขตชั้นกลาง แสดงให้เห็นว่าการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมีการขยายตัวออกมา ในเขตชั้นกลาง

ตาราง 3.2 เปรียบเทียบการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2511

การใช้ที่ดิน	พื้นที่	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	55,022.9	50.73
สถาบันราชการ *	34,083.1	31.97
อุตสาหกรรม	6,219.7	5.74
พาณิชย์กรรม	10,089.6	9.30
สวนสาธารณะ	2,454.7	2.27
รวม	108,470.0	100.0

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

* สถาบันราชการ สถานศึกษา และศาสนสถาน

ตาราง 3.3 การใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2511 : จำแนกรายเขต

หน่วย : ไร่

เขต	พื้นที่	ที่พักอาศัย	พาณิชย์	อุตสาหกรรม	สวนสาธารณะ	สถาบันราชการ
พระนคร	2,510.90	506.80	703.80	7.80	9.30	1,283.20
ป้อมปราบ ฯ	1,122.70	83.90	796.80	4.60	0.00	237.40
ปทุมวัน	4,542.10	1,260.90	953.80	17.20	800.90	1,509.30
สัมพันธวงศ์	802.60	96.80	491.40	118.80	0.00	95.60
บางรัก	2,470.10	1,330.30	770.20	52.20	0.00	317.40
ดุสิต	10,802.60	5,236.60	581.20	617.20	347.70	4,019.90
พญาไท	7,610.70	4,659.30	845.10	0.00	156.20	1,950.10
ห้วยขวาง*	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ธนบุรี	3,950.60	2,877.30	464.00	96.90	0.00	512.40
คลองสาน	2,134.00	1,245.10	354.60	240.70	0.00	293.60
บางกอกใหญ่	2,428.20	1,838.10	265.60	0.00	0.00	325.00
ยานนาวา	8,009.60	4,789.50	626.40	917.80	415.10	1,260.80
พระโขนง	17,724.50	11,161.70	1,175.00	2,775.30	468.70	2,143.80
บางเขน	26,768.00	7,574.70	728.10	404.50	0.00	18,060.70
บางกะปิ	8,180.80	6,078.00	406.10	185.80	257.80	1,253.10
บางกอกน้อย	6,732.20	4,891.50	698.70	118.60	0.00	1,023.40
ภาษีเจริญ	539.80	280.60	99.20	57.80	0.00	102.20
ราษฎร์บูรณะ*	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
หนองจอก*	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
มีนบุรี*	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ลาดกระบัง*	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
บางขุนเทียน	1,284.00	806.00	101.50	187.50	0.00	189.00
ตลิ่งชัน	497.30	362.90	28.10	0.00	0.00	106.30
หนองแขม*	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวม	108,470.00	55,022.90	10,089.60	6,219.70	2,454.70	34,083.10

* ในปี พ.ศ. นี้ ยังไม่รวมอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม พบว่า เขตพระโขนงมีพื้นที่เพื่อพาณิชย์กรรมมากที่สุดคือ มี 1,175 ไร่ รองลงมาได้แก่ เขตบึงกุ่ม และเขตพญาไท มีพื้นที่ 953.8 ไร่ และ 855.1 ไร่ ตามลำดับ สำหรับเขตที่มีการใช้ที่ดินประเภทน้อยที่สุด คือ เขตคลองสาน ซึ่งเป็นเขตชั้นนอก โดยมีพื้นที่เพียง 28.1 ไร่ เท่านั้น

การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมและคลังสินค้า พบว่า ในเขตพระโขนงก็ยังคงมีพื้นที่เพื่อการใช้ที่ดินประเภทมากที่สุด และยังมีลักษณะเด่นอีกด้วย กล่าวคือ มีพื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้าของกรุงเทพมหานครเกือบครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตนี้ โดยมีพื้นที่ 2,775.3 ไร่ จากพื้นที่ 6,219.7 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมทั้งหมด ในขณะที่เขตยานนาวาและเขตดุสิตซึ่งมีพื้นที่เพื่ออุตสาหกรรมมากเป็นอันดับรอง มีพื้นที่อยู่เพียง 917.8 ไร่ และ 617.2 ไร่ เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันอยู่มาก สำหรับเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายมีพื้นที่เพื่อกิจกรรมน้อยที่สุดคือ 9.2 ไร่

จากการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมหลักที่สำคัญทั้ง 3 ประเภท เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า เขตพระโขนงมีการใช้ที่ดินเด่นในทุกกิจกรรมหลัก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ที่มีการใช้ที่ดินพื้นที่มาก จึงแสดงให้เห็นบทบาทของการใช้ที่ดินในเขตพระโขนงว่า ในปี พ.ศ. 2511 นี้ มีการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน (Mixed Land-Use)

สำหรับในปี พ.ศ. 2526 กรุงเทพมหานครได้ขยายพื้นที่ออกไปจากเดิม ทำให้มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 980,460 ไร่ ถึงแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีพื้นที่กว้างใหญ่กว่าเดิมขึ้นมาก แต่ลักษณะรูปแบบการขยายตัวของเมืองก็ยังคงมีลักษณะไม่แตกต่างจากปี พ.ศ. 2511 เท่าใดนัก ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการขยายตัวต่อเนื่องมาจากปี พ.ศ. 2511 และเป็นลักษณะการขยายตัวเข้าไปพื้นที่ด้านในตามแนวถนนซอยมากขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาทางด้านในที่อยู่ห่างถนนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณเขตชั้นกลาง ได้แก่ เขตพระโขนง เขตบางเขน และเขตบางกะปิ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากเกษตรกรรม เป็นที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม สูงขึ้น (แผนที่ 3-2)

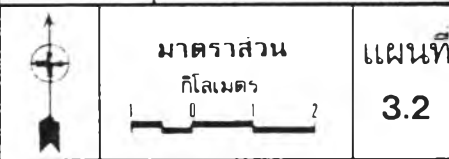
ทางด้านการพิจารณาถึงสัดส่วนการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ทั้งกรุงเทพมหานคร จะพบว่า กรุงเทพมหานครมีพื้นที่เมือง (Built-Up Area) ประมาณ 279,769.88 ไร่ หรือร้อยละ 28.53 ของพื้นที่ทั้งหมด สำหรับพื้นที่อีกประมาณ 700,690.75 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง : การใช้ที่ดิน กรุงเทพมหานคร ปี 2526

- พาณิชยกรรม
- พักอาศัย
- อุตสาหกรรม และคลังสินค้า
- อื่นๆ

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ที่ว่าง และคูคลอง ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.5 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมา คือ การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย สถาบันราชการ โดยมีพื้นที่ 159,572.3 ไร่ และ 68,998.0 ไร่ ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 16.3 และ 7.0 ของพื้นที่ทั้งหมด ตามลำดับ การใช้ที่ดินเพื่อสวนสาธารณะกึ่งยังคงมีพื้นที่น้อยที่สุด โดยมีพื้นที่ 6,213.32 ไร่ หรือร้อยละ 0.6 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นที่น่าสังเกตว่า ในปี พ.ศ. 2526 นี้ พื้นที่ที่ขยายออกไปครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรม เป็นส่วนใหญ่ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรม คูคลอง และที่ว่างมีมากที่สุด (ตาราง 3.4)

เมื่อพิจารณาถึงการใช้ที่ดินของกิจกรรมหลักในระดับเขต สามารถสรุปได้ดังนี้

(ตาราง 3.5)

การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย พบว่า เขตบางเขนมีพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมาคือ เขตบางกะปิ และเขตพระโขนง โดยส่วนใหญ่อยู่บริเวณ 2 พากถนนสายสำคัญ เช่น ถนนลาดพร้าว ถนนวิภาวดี ถนนรามอินทรา ถนนพหลโยธิน และถนนสุขุมวิท เป็นต้น ลักษณะที่อยู่อาศัยมีทั้งกระจายและกระจุกตัวในรูปแบบของบ้านจัดสรร โดยปะปนอยู่กับพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรม

การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม พบว่า เขตพระโขนงมีพื้นที่เพื่อพาณิชยกรรมมากที่สุด คือ มี 3,593.75 ไร่ รองลงมาคือ เขตบางเขน และเขตบางกะปิ มีพื้นที่ 2,984.38 ไร่ และ 2,343.75 ไร่ ตามลำดับ สำหรับเขตที่มีการใช้ที่ดินประเภทนี้最少คือ เขตหนองจอก โดยมีพื้นที่เพียง 78.13 ไร่ เท่านั้น

การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมและคลังสินค้า พบว่า เขตพระโขนงมีพื้นที่เพื่อการใช้ที่ดินประเภทนี้มากที่สุดคือ 4,065.63 ไร่ รองลงมาคือ เขตยานนาวา และเขตลาดกระบัง โดยมีพื้นที่ 2,856.01 ไร่ และ 2,734.38 ไร่ ตามลำดับ สำหรับเขตที่ไม่มีการใช้ที่ดินประเภทนี้เลยคือ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน และเขตสัมพันธวงศ์ แสดงให้เห็นว่า เขตชั้นในเริ่มมีการลดลงของการใช้ที่ดินประเภทนี้ ในขณะที่ เขตชั้นกลางมีพื้นที่เพื่ออุตสาหกรรม และมีแนวโน้มขยายไปเขตชั้นนอก

จากการใช้ที่ดินกิจกรรมหลักที่สำคัญในปี พ.ศ. 2526 จะเห็นได้ว่า เขตพระโขนงในอดีตมีลักษณะการใช้ที่ดินกิจกรรมหลักเกือบทุกประเภท แต่มาในปี พ.ศ. 2526 กลับพบว่า การใช้

ตาราง 3.4 เปรียบเทียบการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2526

การใช้ที่ดิน	พื้นที่	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	159,572.3	16.3
สถาบันราชการ *	68,998.0	7.0
อุตสาหกรรม	20,333.95	2.1
พาณิชย์กรรม	24,651.68	2.5
สวนสาธารณะ	6,213.32	0.6
อื่น ๆ **	700,690.75	71.5
รวม	980,460.00	100.0

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

* สถาบันราชการ สถานศึกษา และศาสนสถาน

** พื้นที่เกษตร ทิวาง และคูคลอง

ตาราง 3.5 การใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2526 : จำแนกรายเขต

หน่วย : ไร่

เขต	พื้นที่	ที่พักอาศัย	พาณิชย์	อุตสาหกรรม	สวนสาธารณะ	สถาบันราชการ	อื่น ๆ
พระนคร	3,460.00	182.54	875.00	15.63	104.75	1,696.81	585.27
บึงกุ่ม	1,206.88	150.56	614.84	0.00	0.00	420.52	20.96
ปทุมวัน	5,230.61	1,313.71	1,268.75	0.00	693.01	1,707.62	247.52
สัมพันธวงศ์	885.00	0.00	653.35	0.00	0.00	150.40	81.25
บางรัก	3,460.00	1,455.09	968.75	15.63	0.00	906.44	114.09
ดุสิต	13,881.25	2,653.83	859.38	671.98	621.55	5,318.02	3,756.49
พญาไท	10,893.11	3,361.52	1,568.75	62.51	58.82	5,131.94	709.57
ห้วยขวาง	14,174.38	5,171.13	1,075.13	85.48	71.21	1,136.01	6,635.42
ธนบุรี	5,391.25	1,801.97	1,155.28	256.25	30.81	1,100.05	1,046.89
คลองสาน	3,781.88	1,588.76	610.12	274.50	0.00	629.02	679.48
บางกอกใหญ่	3,862.50	2,009.13	437.50	156.25	31.15	674.87	553.60
ยานนาวา	23,038.13	7,820.48	1,100.00	2,856.02	61.96	3,695.39	7,504.28
พระโขนง	89,724.38	27,780.83	3,593.75	4,065.63	599.97	5,548.47	48,135.73
บางเขน	105,818.75	30,879.49	2,343.75	1,468.76	1,468.75	24,268.67	45,389.33
บางกะปิ	93,301.88	29,132.73	2,343.75	1,421.88	1,776.04	2,906.35	55,721.13
บางกอกน้อย	14,565.00	5,843.97	1,171.88	171.88	0.00	1,570.93	5,806.34
ภาษีเจริญ	33,713.88	7,065.62	1,031.25	828.13	255.92	1,466.19	23,066.77
ราษฎร์บูรณะ	26,796.25	4,588.50	562.50	1,906.25	187.83	741.20	18,809.97
หนองจอก	147,663.23	2,579.20	78.13	119.27	0.00	1,929.64	142,956.99
มีนบุรี	108,956.88	6,703.12	246.06	781.25	0.00	562.01	100,664.44
ลาดกระบัง	77,411.88	5,404.38	218.75	2,734.38	152.25	1,994.60	66,907.52
บางขุนเทียน	113,222.50	6,674.23	859.38	1,825.69	0.00	2,896.43	100,966.77
คลองสาน	49,811.23	2,968.75	140.62	42.55	99.30	1,795.40	44,764.61
หนองแขม	30,176.88	2,541.74	234.38	574.14	0.00	1,260.29	25,566.33
รวม	980,460.00	159,572.30	24,651.68	20,333.95	6,213.32	68,998.00	700,690.75

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยไม่มีลักษณะเด่น โดยการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยที่มีพื้นที่มากที่สุดคือ เขต บางเขน และเขตบางกะปิแทน แต่อย่างไรก็ตาม เขตพระโขนงก็ยังคงมีลักษณะเด่นของการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม ซึ่งการใช้ที่ดินทั้ง 2 ประเภทนี้ มีลักษณะสอดคล้องกัน สามารถที่จะอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันได้ ดังนั้น บทบาทเขตพระโขนงในระดับกรุงเทพมหานคร กล่าวโดยสรุปได้ว่า มีบทบาทเด่นด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมที่สามารถเกื้อหนุนกันได้

การศึกษาสภาพการใช้ที่ดินเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2515 - 2528

ในการศึกษาการใช้ที่ดินเขตพระโขนง ได้ทำการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2528 โดยจะเน้นศึกษาเฉพาะการใช้ที่ดินกิจกรรมหลัก คือ ที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม เท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากว่าการใช้ที่ดินทั้ง 3 ประเภทนี้ ในการศึกษาาระดับ กรุงเทพมหานคร พบว่า เขตพระโขนงมีลักษณะเด่น และเพื่อต้องการศึกษาว่า แนวโน้มของการใช้ที่ดินทั้ง 3 ประเภทนี้ ในเขตพระโขนงจะเป็นอย่างไร ซึ่งจากตาราง 3.6 จะเห็นได้ว่าการใช้ที่ดินทั้ง 3 ประเภทนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกแขวงของเขตพระโขนง โดยในปี พ.ศ. 2515 เขตพระโขนงมีการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย 13,074.24 ไร่ เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2528 เป็น 29,100.47 ไร่ โดยเพิ่มขึ้นอีก 16,026.23 ไร่ ซึ่งในสัดส่วนการเพิ่มขึ้นนี้ พบว่า แขวงประเวศมีสัดส่วนการเพิ่มมากที่สุดคือร้อยละ 21.78 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมด รองลงมาได้แก่ แขวงสวนหลวง แขวงหนองบอน และแขวงบางนา โดยมีสัดส่วนการเพิ่มร้อยละ 20.41, 17.77 และ 13.97 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมด คิดเป็นพื้นที่ 3,271.04 ไร่ 2,847.89 ไร่ และ 2,239.46 ไร่ ตามลำดับ สำหรับแขวงที่มีการเพิ่มต่ำสุดคือ แขวงคลองเตย และแขวงพระโขนง มีพื้นที่เพิ่ม 166.47 ไร่ และ 318.16 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนการเพิ่มร้อยละ 1.04 และ 1.99 ของพื้นที่ทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยจะกระจายไปทางด้านตะวันออกตอนเหนือของเขตเป็นส่วนใหญ่ สำหรับทางด้านตะวันตกของเขตจะมีการเพิ่มพื้นที่ต่ำมาก แสดงว่า การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในบริเวณอ้อมตัวและกระจายออกไปรอบนอกมากขึ้น (ตาราง 3.6 แผนภูมิ 3.1)

สำหรับการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม มีพื้นที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2515 เป็น 7,940.91 ไร่ ในปี พ.ศ. 2528 เพิ่มขึ้นอีก 5,528.39 ไร่ โดยแขวงที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ แขวงบางนา มีการเพิ่มขึ้นถึงเกือบร้อยละ 50 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมด (ร้อยละ 43.01) คิดเป็น 2,377.92 ไร่

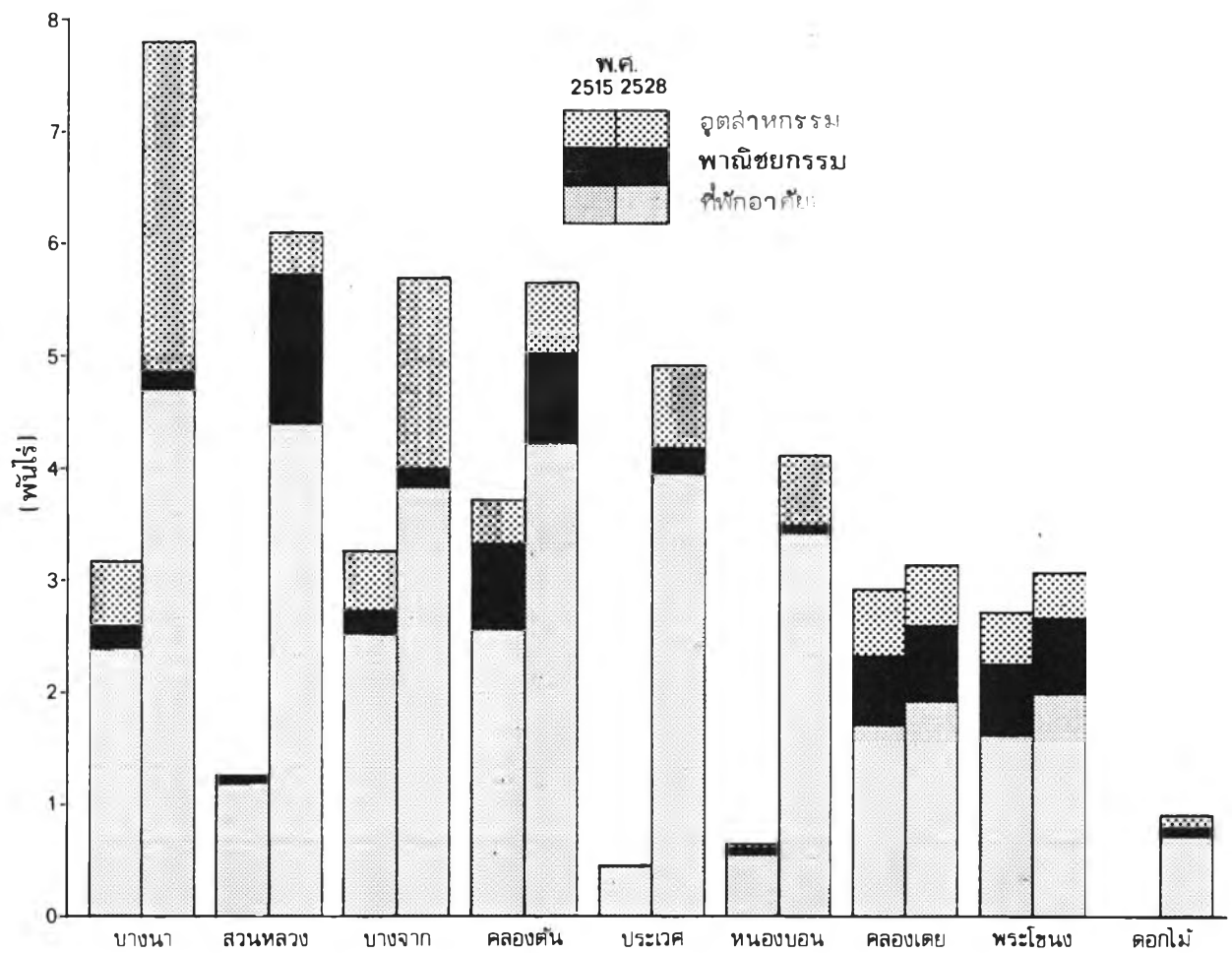
ตาราง 3.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินเขตพระโขนงแยกตามแขวง ปี พ.ศ. 2515 - 2528

แขวง	ปี 2515			ปี 2528		
	ที่อยู่อาศัย	พาณิชย์กรรม	อุตสาหกรรม	ที่อยู่อาศัย	พาณิชย์กรรม	อุตสาหกรรม
คอกไม้	0.000	0.000	0.000	686.645	80.072	136.68
คลองเตย	1,697.037	668.125	552.715	1,863.509	696.960	578.42
พระโขนง	1,683.962	643.510	343.547	2,002.123	700.858	385.06
หนองบอน	567.422	40.188	11.822	3,415.317	61.929	704.51
บางจาก	2,529.886	189.135	524.730	3,810.296	213.246	1,593.56
ประเวศ	453.676	0.000	0.000	3,944.375	267.538	675.35
คลองตัน	2,574.318	747.245	412.546	4,299.741	829.743	443.20
สวนหลวง	1,151.841	50.235	0.000	4,422.883	1,219.722	478.98
บางนา	2,416.120	173.311	567.191	4,655.581	187.458	2,945.1
รวม	13,074.262	2,511.749	2,412.551	29,100.470	4,257.526	7,940.9
ร้อยละ	72.641	13.955	13.404	70.463	10.309	19.22

ตาราง 3.6(ต่อ)การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตพระโขนงแยกตามแขวง ปี พ.ศ. 2515 - 2528

แขวง	ที่อยู่อาศัย	ร้อยละ	พาณิชยกรรม	ร้อยละ	อุตสาหกรรม	ร้อยละ
คอกไม้	686.645	4.285	80.072	4.587	136.683	2.47
คลองเตย	166.472	1.039	28.835	1.652	25.705	0.46
พระโขนง	318.161	1.985	57.348	3.285	41.520	0.75
หนองบอน	2,847.895	17.770	27.741	1.245	692.695	12.51
บางจาก	1,280.410	7.989	24.111	1.381	1,068.832	19.31
ประเวศ	3,490.699	21.781	267.538	15.325	675.353	12.2
คลองตัน	1,725.423	10.766	82.498	4.726	30.660	0.51
สวนหลวง	3,271.042	20.411	1,169.487	66.989	478.986	8.6
บางนา	2,239.461	13.974	14.147	0.810	2,377.925	43.0
รวม	16,026.208	100.000	1,745.777	100.00	5,528.359	100.0

แผนภูมิ 3.1 แสดงการใช้ที่ดิน ในเขตพระโขนง (รายแขวง) ปี พ.ศ. 2515 และ 2528

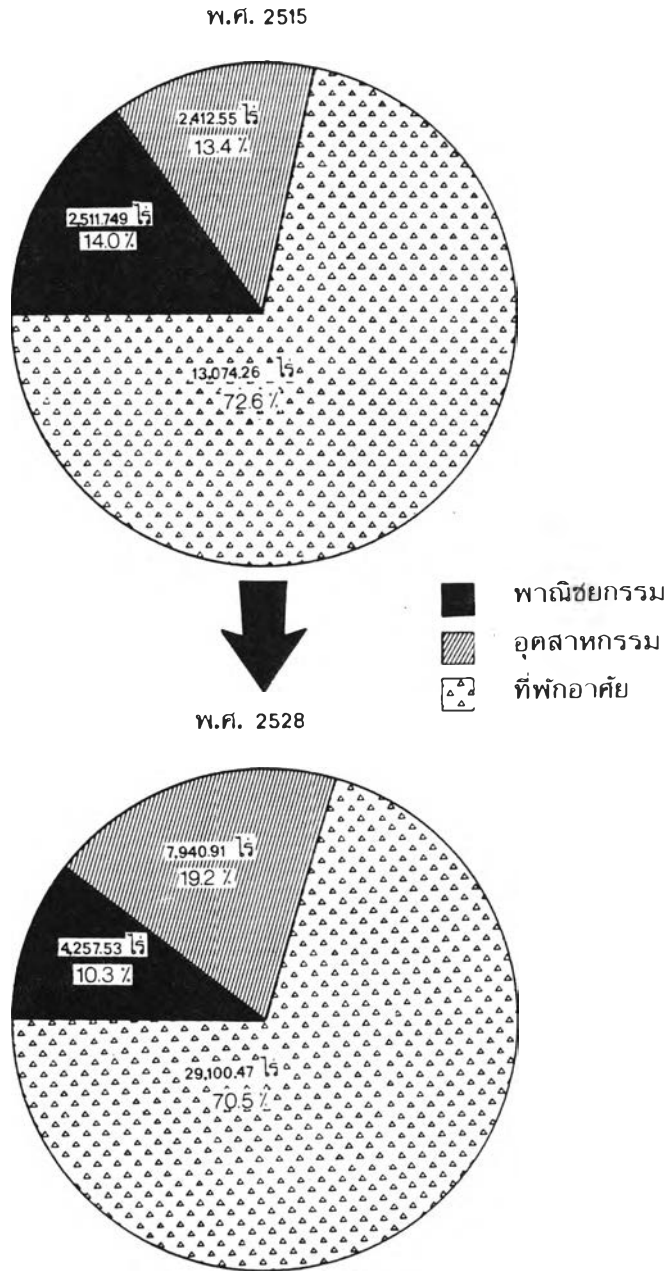

รองลงมาได้แก่ แขวงบางจาก แขวงหนองบอน และแขวงประเวศ โดยมีสัดส่วนการเพิ่มร้อยละ 19.33, 12.53 และ 12.22 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมด คิดเป็นพื้นที่เพิ่ม 1,068.83 ไร่ 692.69 ไร่ และ 675.35 ไร่ สำหรับแขวงที่มีพื้นที่เพิ่มน้อยที่สุด โดยมีสัดส่วนการเพิ่มไม่ถึงร้อยละ 1 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมดคือ แขวงคลองเตย แขวงคลองตัน และแขวงพระโขนง โดยมีพื้นที่เพิ่มเพียง 25.70 ไร่ 30.66 ไร่ และ 41.52 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนการเพิ่มร้อยละ 0.46, 0.55 และ 0.75 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมด ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมจะกระจายลงไปได้เป็นส่วนใหญ่ สำหรับแขวงทางด้านตะวันตกของเขตมีการเพิ่มพื้นที่ในสัดส่วนต่ำมาก

ทางด้านการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม มีพื้นที่ในปี พ.ศ. 2515 ประมาณ 2,511.74 ไร่ และในปี พ.ศ. 2528 มีพื้นที่ 4,257.52 ไร่ คิดเป็นพื้นที่เพิ่ม 1,745.77 ไร่ แขวงที่มีการเพิ่มพื้นที่เพื่อการใช้ที่ดินประเภทนี้มากที่สุดคือ แขวงสวนหลวง มีพื้นที่เพิ่มขึ้นถึง 1,169.48 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 66.98 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมด รองลงมาได้แก่ แขวงประเวศ และแขวงดอกไม้ โดยมีพื้นที่เพิ่ม 267.53 ไร่ และ 80.07 ไร่ ตามลำดับ สำหรับแขวงที่มีพื้นที่เพิ่มน้อยที่สุดคือ แขวงบางนา โดยมีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.82 ของพื้นที่เพิ่มทั้งหมด คิดเป็นพื้นที่เพิ่ม 14.14 ไร่ จะเห็นได้ว่า แขวงทางด้านตะวันออกของเขตมีการเพิ่มของการใช้ที่ดินประเภทนี้สูงกว่าแขวงอื่น ๆ ส่วนแขวงทางตอนใต้ของเขตกลับมีการเพิ่มของพื้นที่น้อยมาก

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการใช้ที่ดินกิจกรรมหลัก ในระหว่างปี พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2528 ซึ่งมีช่วงระยะเวลา 14 ปี จากแผนภูมิ 3.2 จะพบว่า สัดส่วนการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2515 ของที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 72.6 ของพื้นที่กิจกรรมหลักทั้งหมด หรือ 13,074.24 ไร่ พาณิชยกรรม คิดเป็นร้อยละ 14.0 ของพื้นที่กิจกรรมหลักทั้งหมด หรือ 2,511.74 ไร่ และอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 13.4 ของพื้นที่กิจกรรมหลักทั้งหมด หรือ 2,412.51 ไร่ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2528 สัดส่วนการใช้ที่ดินของที่อยู่อาศัย มีพื้นที่ 29,100.47 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.5 ของพื้นที่กิจกรรมหลักทั้งหมด พาณิชยกรรมมีพื้นที่ 4,257.526 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.3 ของพื้นที่กิจกรรมทั้งหมด ทางด้านอุตสาหกรรมมีพื้นที่ 7,940.91 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.2 ของพื้นที่กิจกรรมหลักทั้งหมด จะเห็นได้ว่า สัดส่วนการใช้ที่ดินในกิจกรรมหลักช่วงเวลา 14 ปี จากปี พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2528 มีการเปลี่ยนแปลง โดยที่สัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและพาณิชยกรรมลดลงไปร้อยละ 2.1 และ 3.7 ของ

แผนภูมิ 3.2 แสดงสัดส่วนการใช้ที่ดินกิจกรรมหลักในเขตพระโขนง ปี 2515.2528

ที่มา : ตาราง 3.6

พื้นที่กิจกรรมหลักทั้งหมด ตามลำดับ ในขณะที่การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมมีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 5.8 ของพื้นที่กิจกรรมทั้งหมด ดังนั้น ในการศึกษาสภาพการใช้ที่ดินของกิจกรรมหลักในเขตพระโขนง เห็นได้ว่า สัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม มีลักษณะลดลง แสดงให้เห็นว่าพาณิชยกรรมที่มีอยู่เดิมในเขตนั้นค่อนข้างจะเพียงพอในการให้บริการกับประชาชนในชุมชนนั้น ๆ แม้ว่าจะมีพื้นที่เพิ่มขึ้นบ้างแต่ก็ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นมาเพื่อให้บริการกับประชากรที่เพิ่มขึ้นในเขต และบริการชุมชนบริเวณใกล้เคียงโดยรอบอีกด้วย สำหรับสัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยก็มีลักษณะลดลงเช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องจากว่า เมืองมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับมีโครงการคมนาคมที่สะดวกทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งกระจายตัวไปอาศัยอยู่บริเวณเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องกระจุกตัวใกล้ศูนย์กลางกรุงเทพฯ เหมือนในอดีตที่ผ่านมา สัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมของเขตนี้อาจมีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นต่างจากการใช้ที่ดิน 2 ประเภทแรกที่ลดลง แสดงให้เห็นว่า การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมในเขตพระโขนงมีลักษณะเพิ่มขึ้นซึ่งมีแนวโน้มการเติบโตของการใช้ที่ดินค่อนข้างสูง เขตพระโขนงจึงมีแนวโน้มการใช้ที่ดินประเภทนี้ค่อนข้างเด่นชัด ฉะนั้น บทบาทที่ควรส่งเสริมให้เกิดกับการใช้ที่ดินในเขตนี้อาจคือ ความพยายามที่จะส่งเสริมให้การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างมีการวางแผนควบคุมเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การศึกษาสภาพการใช้ที่ดินรายแขวงในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528

ในการศึกษาการใช้ที่ดินของเขตพระโขนง โดยการจำแนกรายแขวงก็เพื่อที่จะให้เข้าใจถึงสภาพการใช้ที่ดินอย่างชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้ที่ดินที่มีอยู่เดิมของเขตพระโขนง

เขตพระโขนงมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 89,724.37 ไร่ จัดเป็นพื้นที่เมือง (Urban Area) ประมาณ 47,389.19 ไร่ (ร้อยละ 52.82 ของพื้นที่ทั้งหมด) พื้นที่ชนบท (Rural Area) หรือพื้นที่เกษตรกรรม ประมาณ 10,631.14 ไร่ (ร้อยละ 11.85 ของพื้นที่ทั้งหมด) ที่เหลือออกนั้นก็จะเป็นที่ว่าง แม่น้ำ ลำคลอง ประเภทการใช้ที่ดินในเขตพระโขนง ตามข้อมูลซึ่งได้จากกองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2528 พบว่า ที่ว่างมีพื้นที่มากที่สุดคือ 30,923.01 ไร่ หรือร้อยละ 34.46 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ที่อยู่อาศัย เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม โดยมีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 32.43, 11.85, 8.85 และ 4.75

ของพื้นที่ทั้งหมด ตามลำดับ สำหรับสถานพักผ่อนหย่อนใจและสนามกีฬาที่มีพื้นที่น้อยที่สุด คือ 61.60 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของพื้นที่ทั้งหมด (ตาราง 3.7 แผนภูมิ 3.3)

การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เขตพระโขนงค่อนข้างจะมีพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยจำนวนมากในระดับกรุงเทพมหานคร รองจากเขตบางเขน และบางกะปิ การใช้ที่ดินประเภทนี้ในเขตพระโขนงได้มีการขยายพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบทบาทของเอกชนในการจัดสรรที่ดิน และหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ (เนตรนภิศ นาควัชระ 2523 : 13) จากการศึกษาพบว่า แขวงบางนาเป็นแขวงซึ่งมีการขยายตัวสูงมาก โดยมีพื้นที่ถึง 4,655.58 ไร่ รองลงมาคือ แขวงสวนหลวง มีพื้นที่ 4,422.88 ไร่ ซึ่งทั้ง 2 แขวงนี้ มีการขยายตัวสูงมากทั้งทางด้านการจัดสรรที่ดินและหมู่บ้านจัดสรร ทั้งนี้ เนื่องมาจากความสะดวกของเส้นทางการคมนาคมที่เชื่อมระหว่างแขวงซึ่งอยู่รอบนอก ได้มีผลต่อการขยายตัวของการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในแขวงรอบนอกของเขตพระโขนงอย่างเด่นชัด

การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จากสภาพภูมิประเทศของเขตพระโขนงซึ่งเป็นที่ราบลุ่มทำให้เขตพระโขนงเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของกรุงเทพมหานครมาตั้งแต่ในอดีต (สุนันทา สุวรรโณคม 2523 : 15) แต่ทว่าปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมในบางแขวงได้หมดไป และบางแขวงก็มีพื้นที่เกษตรกรรมลดลงเหลืออยู่ไม่มากนัก เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ในด้านอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงมีบางแขวงที่ยังคงสภาพเป็นแหล่งเกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแขวงอยู่ทางด้านตะวันออกของเขต อันได้แก่ แขวงดอกไม้ แขวงประเวศ แขวงหนองบอน และแขวงสวนหลวง โดยมีแขวงดอกไม้มีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดคือ ร้อยละ 64.35 ของพื้นที่แขวง รองลงมาคือ แขวงประเวศ โดยมีพื้นที่ร้อยละ 15.12 ของพื้นที่แขวง ส่วนแขวงอื่น ๆ ก็มีพื้นที่เกษตรเหลืออยู่บ้างไม่มากนัก สำหรับแขวงคลองเตยและแขวงบางจากไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่เลย

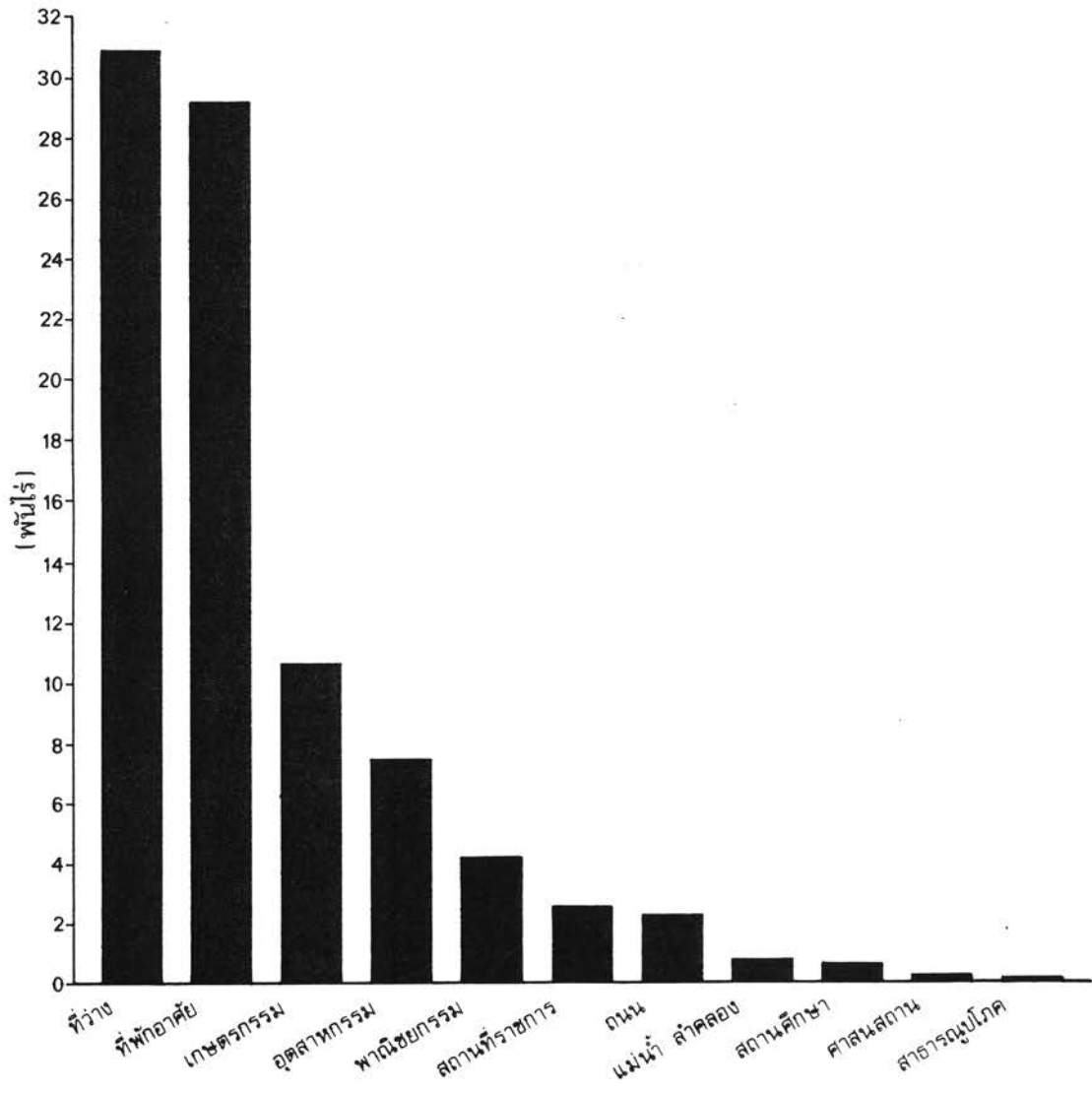
การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ในเขตพระโขนงมีประมาณร้อยละ 8.85 ของพื้นที่เขต หรือ 7,940.91 ไร่ ที่ได้มีประโยชน์เพื่อการอุตสาหกรรม โดยมีการใช้ที่ดินประเภทนี้ ปรากฏอยู่ในทุกแขวงมาก-น้อยแตกต่างกัน โดยที่แขวงดอกไม้มีการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมต่ำสุด เพียงร้อยละ 1.72 ของพื้นที่ทั้งหมด คิดเป็น 80.07 ไร่ ในขณะที่แขวงบางนามีพื้นที่อุตสาหกรรมสูงสุดคือ 2,945.116 ไร่ หรือร้อยละ 37.09 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ แขวงบางจาก

ตาราง 3.7 แสดงการใช้ที่ดินของเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528 จำแนกรายแขวง

เขต/แขวง	พื้นที่เขต, แขวง		ประเภทการใช้ที่ดิน											
			ที่อาศัย	พาณิชยกรรม	อุตสาหกรรม	สถานที่ราชการ	สถานศึกษา	สวนสาธารณะ	ที่กั้นถนน	สาธารณูปโภค	ถนน	ที่ว่าง	แม่น้ำลำคลอง	เกษตรกรรม
พระโขนง (รวม)	ไร่	89,724.375	29,100.470	4,257.526	7,940.910	2,525.342	857.926	258.902	61.602	115.602	2,270.918	30,923.014	781.018	10,631.145
	ร้อยละ	100.0	32.43	4.75	8.85	2.81	0.96	0.29	0.07	0.13	2.53	34.46	0.87	11.35
คลองเตย	ไร่	5,144.375	1,863.509	696.960	578.420	1,333.776	249.487	21.181	0.998	37.586	240.367	6.185	115.406	-
	ร้อยละ	5.74	6.40	16.37	7.28	52.82	29.08	8.18	1.62	32.51	10.61	0.02	14.78	-
คลองตัน	ไร่	7,234.375	4,299.741	829.743	443.206	54.323	69.606	15.225	45.165	46.144	368.045	964.798	142.397	5,482
	ร้อยละ	8.12	14.78	19.49	5.58	2.15	3.11	5.38	73.32	39.92	16.21	3.12	18.30	0.05
พระโขนง	ไร่	4,566.375	2,002.123	700.358	385.067	35.594	49.173	25.020	-	0.803	260.862	974.075	83.121	0.179
	ร้อยละ	5.09	6.38	16.46	4.35	3.39	5.73	9.66	-	0.70	11.49	3.15	10.64	-
บางนา	ไร่	12,239.375	4,655.531	1,072.458	2,943.116	593.955	38.136	32.633	0.550	4.546	239.621	3,166.517	72.727	247.535
	ร้อยละ	13.64	16.00	4.40	37.09	23.72	10.28	12.60	0.39	3.93	10.55	10.24	9.31	2.33
บางจาก	ไร่	8,940.000	3,810.296	213.246	1,593.562	149.088	114.461	36.965	5.301	-	260.768	2,377.980	65.796	312.537
	ร้อยละ	9.96	13.09	5.01	20.07	5.90	13.34	14.28	3.61	-	11.48	7.69	8.42	2.94
สวนหลวง	ไร่	12,966.875	4,422.883	1,219.722	478.986	8.123	48.137	66.233	9.588	26.121	537.547	5,593.973	189.318	366.244
	ร้อยละ	14.45	15.20	28.65	6.03	0.32	5.61	25.58	15.56	22.60	23.67	18.09	24.24	3.45
หนองบอน	ไร่	9,070.625	3,415.317	61.929	704.517	3.998	33.125	3.040	-	0.027	49.982	4,220.991	4.449	568.250
	ร้อยละ	10.11	11.74	1.46	8.37	0.16	3.86	3.11	-	0.02	2.20	13.65	0.57	5.35
ประเวศ	ไร่	20,029.375	3,944.375	267.538	675.353	291.427	71.771	40.465	-	0.337	35.729	11,608.449	14.797	3,029.034
	ร้อยละ	22.32	13.55	6.28	3.51	11.54	8.37	15.63	-	0.29	3.77	37.54	1.39	28.49
คลองโม	ไร่	9,482.500	666.645	30.072	136.683	0.058	134.030	13.140	-	0.033	227.497	2,009.996	92.507	6,101.034
	ร้อยละ	10.57	2.36	1.33	1.72	0.00	15.62	5.08	-	0.03	10.02	6.90	11.35	57.39

แผนภูมิ 3.3 แสดงการใช้ที่ดิน ในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528

แขวงหนองบอน โดยมีพื้นที่ 1,593.56 ไร่ และ 704.51 ไร่ ตามลำดับ โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนใต้ของแถบ บริเวณถนนซอยลาซาล และถนนบางนา-ตราด และบริเวณใกล้ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งจะ เป็นบริเวณที่สามารถขนถ่ายสินค้าและวัตถุดิบไปสู่ท่าเรือกรุงเทพ ฯ ได้สะดวก

การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม เขตพระโขนงมีพื้นที่สำหรับพาณิชย์กรรมประมาณร้อยละ 5 (4.75) ของพื้นที่เขต โดยที่แขวงสวนหลวงมีพื้นที่เพื่อกิจกรรมสูงสุด คือ 1,219.72 ไร่ รองลงมาคือ แขวงคลองตันและแขวงพระโขนง โดยมีพื้นที่ 829.74 ไร่ และ 700.85 ไร่ ตามลำดับ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่บริเวณที่เป็นแหล่งชุมชน ส่วนแขวงที่อยู่ห่างไกลทางด้านตะวันออกของเขต คือ แขวงประเวศ แขวงดอกไม้ และแขวงหนองบอน มีพื้นที่พาณิชย์กรรมต่ำสุด โดยมีพื้นที่ 267.53 ไร่ 80.07 ไร่ และ 61.92 ไร่ ลักษณะพาณิชย์กรรมก็เช่นเดียวกับเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานครที่มีการใช้ที่ดินในรูปของตึกแถวเป็นสิ่งสำคัญ

การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันราชการ เขตพระโขนงมีการใช้ที่ดินประเภทนี้ ประมาณ 2,525.342 ไร่ หรือร้อยละ 2.81 ของพื้นที่เขต แขวงที่มีการใช้ที่ดินประเภทนี้มากที่สุดคือ แขวงคลองเตย ประมาณ 1,333.77 ไร่ เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการสำคัญ ๆ หลายแห่ง อาทิเช่น โรงงานยาสูบ กรมศุลกากร และการท่าเรือแห่งประเทศไทย เป็นต้น รองลงมาได้แก่ แขวงบางนา มีพื้นที่ประมาณ 598.99 ไร่ เป็นที่ตั้งของกรมสรรพาวุธทหารเรือ องค์การแก้ว องค์การเบตเตอร์ เป็นต้น สำหรับแขวงดอกไม้ไม่มีพื้นที่ของสถาบันราชการเลย

จากการศึกษาการใช้ที่ดินเขตพระโขนง ระดับแขวง ทำให้สามารถจำแนกสภาพการใช้ที่ดินออกเป็นลักษณะสำคัญ ๆ 3 ลักษณะ ได้แก่

ก. การใช้ที่ดินแบบเมือง (Urban Area) ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม โดยจะมีกิจกรรมตามถนนสายสำคัญ สำหรับที่อยู่อาศัยก็จะอยู่ลึกเข้าไปจากถนน แขวงที่มีลักษณะการใช้ที่ดินประเภทนี้ ได้แก่ แขวงคลองเตย แขวงคลองตัน และแขวงพระโขนง หรือเรียกอีกอย่างว่า แขวงชั้นใน

ข. การใช้ที่ดินแบบชานเมือง (Suburban Area) ลักษณะการใช้ที่ดินแบบผสมระหว่างเมืองกับชนบท หรือที่เรียกว่า เขตปรับเมือง หรือ Transition Zone โดยมีที่อยู่อาศัยกระจุกตัวเป็นหย่อม ๆ การค้ามีขนาดเล็กเกาะกลุ่มตามทางแยกและถนนสายหลัก มีพื้นที่

อุตสาหกรรมอยู่อย่างกระจายในพื้นที่ และยังมีพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม แขวงที่มีลักษณะการใช้ที่ดินประเภทนี้ คือ แขวงบางนา แขวงบางจาก แขวงสวนหลวง และแขวงหนองบอน เรียกอีกอย่างว่า แขวงชั้นกลาง

ค. การใช้ที่ดินแบบชนบท (Rural Area) หรือพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีลักษณะเด่นในการเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ บ้าง แต่เพื่อบริการประชาชนในชุมชน แขวงที่มีลักษณะดังกล่าวคือ แขวงประเวศ และแขวงดอกไม้ เรียกอีกอย่างว่า แขวงชั้นนอก

จากการศึกษาสภาพการใช้ที่ดินในเขตพระโขนงดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถเข้าใจสภาพการใช้ที่ดินได้ชัดเจนว่า ในระดับกรุงเทพมหานคร เขตพระโขนงมีบทบาทเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม สำหรับในแนวโน้มการใช้ที่ดินเขตแล้ว จะมีแนวโน้มการเติบโตหรือขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมอย่างเด่นชัด และในระดับแขวง สามารถที่จะแบ่งลักษณะการใช้ที่ดินออกเป็น 3 ลักษณะ คือ แบบเมือง แบบชานเมือง และแบบชนบท ซึ่งจากการศึกษาทั้งหมดนี้ ทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนา หรือปรับปรุงเขตพระโขนงในด้านการใช้ที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาการใช้ที่ดินสับสน หรือปราศจากการวางแผนการใช้ที่ดิน

3.1.4 โครงข่ายการคมนาคม

โครงข่ายการคมนาคมในเขตพระโขนง สามารถติดต่อได้สองทาง คือ ทางน้ำและทางบก โดยเหตุที่สภาพที่ตั้งของเขตพระโขนง เป็นทางผ่านของการคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบก อาจกล่าวได้ว่า เขตพระโขนงเป็นประตูสู่ภาคตะวันออก จึงเกิดโครงข่ายของเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ๆ เชื่อมต่อภาคกลางและภาคตะวันออก ทำให้สามารถติดต่อถึงกันได้สะดวกและรวดเร็ว สำหรับเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ๆ ของเขตพระโขนง จึงมีดังต่อไปนี้คือ

ก. การคมนาคมทางน้ำ ในเขตพระโขนงมีคลองอยู่จำนวนมาก ประมาณ 30 คลอง (กิ่งเพชร ลิห์หาชีวะ 2529 : 314 - 318) นอกจากนี้ ทางด้านตะวันตกของเขตยังติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ฉะนั้น เส้นทางคมนาคมทางน้ำจึงยังคงมีความสำคัญอยู่บ้างในปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่ด้านตะวันออกของเขตซึ่งยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากว่าบ้านเรือนของเกษตรกรมักนิยมตั้งอยู่บริเวณ 2 ฝากฝั่งคลอง การเดินทางและการขนส่งผลผลิต

ทางการเกษตรจึงยังคงอาศัยทางน้ำ ทางน้ำหรือคลองสายสำคัญที่ยังคงมีความสำคัญใช้ในการสัญจร คือ คลองตาทุก คลองบางอ้อ คลองพระยาราชโยธา และคลองคันตาล เป็นต้น นอกจากนี้เส้นทางคมนาคมทางน้ำจากคลองต่าง ๆ แล้ว เขตพระโขนงยังมีท่าเรือคลองเตย หรือที่เรียกว่า ท่าเรือกรุงเทพ ฯ ซึ่งนับได้ว่าเป็นท่าเรือที่มีความสำคัญมากที่สุด ท่าเรือกรุงเทพ ฯ เป็นท่าเรือที่ใช้สำหรับขนถ่ายสินค้า ทั้งสินค้าเข้าและสินค้าออก เนื่องจากอยู่ลึกจากปากแม่น้ำเจ้าพระยาเพียงประมาณ 27 กิโลเมตร ภายในท่าเรือกรุงเทพ ฯ จะประกอบไปด้วยท่าเทียบเรือขนาดใหญ่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาทิเช่น บันจัน รถยก โกดังเก็บสินค้า เป็นต้น จึงทำให้มีผู้นิยมใช้บริการขนส่งสินค้า นอกจากนี้ การขนส่งทางน้ำนับได้ว่าเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ การขนส่งด้วยวิธีการอื่น ๆ และยังสามารถรับน้ำหนักได้มากอีกด้วย

ข. การคมนาคมทางบก ในเขตพระโขนงสามารถแบ่งเส้นทางคมนาคมทางบกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1) การคมนาคมโดยทางรถไฟ เขตพระโขนงมีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือของเขต โดยมีสถานีรถไฟสำคัญ 2 สถานี คือ สถานีรถไฟบ้านหัวหมาก และสถานีรถไฟบ้านทับช้าง ซึ่งสถานีรถไฟทั้ง 2 แห่งนี้ ต่างก็อำนวยความสะดวกในด้านการเดินทางให้แก่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนโดยรอบและชุมชนใกล้เคียง โดยเฉพาะในการเดินทางเข้ามายังเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร และการเดินทางไปยังต่างจังหวัด

ในอดีตนั้น สถานีรถไฟมีความสำคัญต่อชุมชนที่อยู่โนบริเวณละแวกนั้นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงสถานีรถไฟทั้งสอง ถ้าหากมีความประสงค์จะเดินทางเข้ามายังเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ประชาชนในบริเวณชุมชนนั้น ๆ มักจะจำเป็นต้องใช้บริการของรถไฟ แต่ในปัจจุบันมีการตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย อาทิเช่น ถนนพัฒนาการ ถนนศรีนครินทร์ เป็นต้น จึงทำให้เส้นทางรถไฟลดความสำคัญลงบ้าง ในการเดินทางเข้าไปในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร แต่อย่างไรก็ตาม ทางรถไฟก็ยังคงมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างมากในการเดินทางไปยังต่างจังหวัด

2) การคมนาคมโดยทางถนน เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ๆ ของเขตพระโขนง คือ ทางถนน ซึ่งนับได้ว่าเป็นเส้นทางหลักที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสารและสินค้ามากที่สุด ภายในเขตและบริเวณโดยรอบ เนื่องจากว่ามีเส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อกันได้ทั่วถึง เส้น

ทางถนนหรือระบบถนนที่สำคัญในเขตพระโขนงสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท (ทรงลักษณ์ อรุณพัฒน์พงศ์ 2529 : 87 - 91) คือ

2.1) ถนนสายหลัก คือ ถนนที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอกเขตที่อยู่ใกล้ เคียงโดยรอบ โดยมีการจัดกลุ่มตามความกว้างของถนน ดังนี้

2.1.1) ถนนรัชดาภิเษก เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับเขตยานนาวา สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต เริ่มตั้งแต่ถนนสุนทรโกษาจนถึงทางรถไฟสายปากน้ำ มีผิวการจราจร กว้าง 4.00 เมตร

2.1.2) ถนนศรีนครินทร์ เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับเขตบางกะปิ และจังหวัดสมุทรปราการ สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต เริ่มตั้งแต่ถนนบางนา-ตราด ถึงคลอง บางกะจะ มีผิวการจราจรกว้าง 28.0 เมตร

2.1.3) ถนนพระรามที่ 4 เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับเขตยานนาวา สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต สำหรับผิวการจราจรของถนนแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ระยะจากทาง รถไฟสายปากน้ำถึงถนนสุนทรโกษา มีผิวการจราจรกว้าง 27.6 เมตร ระยะจากถนนสุนทรโกษา ถึงระยะ 400 เมตร มีผิวการจราจรกว้าง 23.0 เมตร และจากระยะ 400 เมตร ถึงถนน สุขุมวิท มีผิวการจราจรกว้างเพียง 17.0 เมตร

2.1.4) ถนนสุขุมวิท หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เป็น ถนนที่เชื่อมต่อกับจังหวัดสมุทรปราการ สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต ผิวการจราจรของถนนสายนี้ ในเขตพระโขนงแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ระยะจากทางรถไฟสายปากน้ำถึงคลองบางนา มีผิวการ จราจรกว้าง 21.0 เมตร และจากคลองบางนาถึงซอยแพริงมีผิวการจราจรกว้าง 14.0 เมตร

2.1.5) ถนนเพชรบุรี เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับเขตห้วยขวาง สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต เริ่มจากคลองแสนแสบจนถึงสุขุมวิท ซอย 71 (ซอยพระโขนง - คลองตัน) มีผิวการจราจรกว้าง 21.0 เมตร

2.1.6) ถนนรามคำแหง เป็นถนนเชื่อมต่อกับเขตบางกะปิ สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต เริ่มจากสี่แยกคลองตันถึงคลองบางกะจะ มีผิวการจราจรกว้าง 19.6 เมตร

2.1.7) ถนนบางนา-ตราด เป็นถนนสายสำคัญสายหนึ่งเชื่อมต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต เริ่มจากถนนสุขุมวิทถึงคลองคอกไม้ มีผิวการจราจรกว้าง 15.5 เมตร

2.1.8) ถนนสุขุมวิท ซอย 77 หรือ ซอยอ่อนนุช เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับเขตลาดกระบัง สภาพถนนเป็นถนนคอนกรีต มีผิวการจราจรแตกต่างกัน 2 ช่วง คือ ช่วงจากถนนสุขุมวิทถึงคลองขวางบนมีผิวการจราจรกว้าง 15.0 เมตร และจากคลองขวางบนถึงคลองตาทุกมีผิวการจราจรกว้างเพียง 7 เมตร

จากถนนสายหลักทั้ง 8 สายดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นถนนสายสำคัญของเขตพระโขนง ในถนนแต่ละสายจะมีถนนซอยแยกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนสุขุมวิทช่วงที่อยู่ในเขตพระโขนงมีถนนซอยมากมายถึง 107 ซอย โดยแยกเป็นถนนซอยเลขคู่อยู่ฝั่งซ้ายของถนน และถนนซอยเลขคี่อยู่ฝั่งขวาของถนน ซึ่งในจำนวนถนนซอยเหล่านี้ มีบางซอยสามารถเชื่อมต่อกับถนนสายหลักได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเดินทางมาก ถนนซอยดังกล่าวได้แก่ ถนนสุขุมวิท ซอย 3 (นานาเหนือ) ถนนสุขุมวิท ซอย 21 (อโศก) และถนนสุขุมวิท ซอย 39 (พร้อมพงษ์) เป็นต้น ซึ่งถนนซอยดังกล่าวเชื่อมต่อกับถนนเพชรบุรี

2.2) ถนนสายรอง เป็นถนนที่เชื่อมต่อภายในเขต จัดกลุ่มตามความกว้างของผิวการจราจร ได้ดังนี้

2.2.1) ถนนสุนทรโกษา สภาพถนนคอนกรีต เริ่มจากถนนพระราม 4 ถึงถนนเกษมราษฎร์ มีผิวการจราจรกว้าง 24.0 เมตร

2.2.2) ถนน ๗ ระนอง สภาพถนนคอนกรีต ผิวการจราจรแตกต่างกัน 2 ช่วง คือ จากถนนสุนทรโกษาถึงโรงเรียนท่าเรือวิทยา มีผิวการจราจรกว้าง 24.0 เมตร และจากโรงเรียนท่าเรือวิทยาถึงคลังน้ำมันเซลล์ มีผิวการจราจรกว้าง 6.0 เมตร

2.2.3) ถนนพัฒนาการ สภาพถนนคอนกรีต มีผิวการจราจรแตกต่างกัน 2 ช่วง คือ จากสี่แยกคลองตันถึงแยกถนนศรีนครินทร์ มีผิวการจราจรกว้าง 20.0 เมตร และจากแยกถนนศรีนครินทร์ถึงถนนสุขุมวิท 77 (อ่อนนุช) มีผิวการจราจร 8.0 เมตร (ในบริเวณช่วงนี้ ปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงขยายถนน)

2.2.4) ถนนอาจณรงค์ สภาพถนนคอนกรีต มีผิวการจราจรแตกต่างกัน 2 ช่วง คือ จากถนนสุนทรโกษาถึงระยะ 100 เมตร มีผิวการจราจรกว้าง 20.0 เมตร และจากระยะ 100 เมตร ถึงสะพานข้ามคลองหัวลำโพง มีผิวการจราจรกว้าง 15.0 เมตร

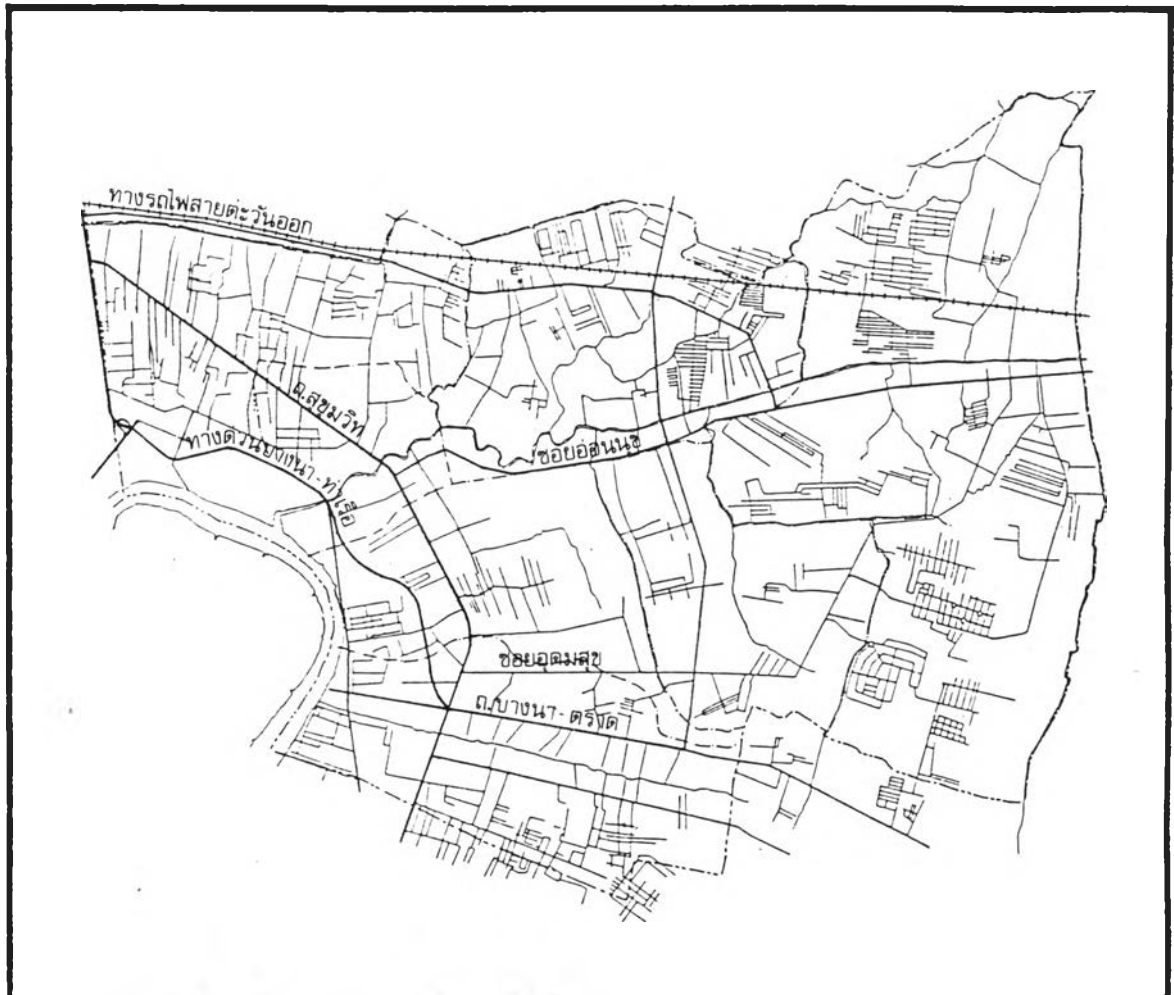
2.2.5) ถนนเกษมราษฎร์ สภาพถนนคอนกรีต มีผิวการจราจรแตกต่างกัน 2 ช่วง คือ จากถนนพระรามที่ 4 ถึงถนนทางรถไฟสายปากน้ำ มีผิวการจราจรกว้าง 20.0 เมตร และจากถนนทางรถไฟสายปากน้ำถึงสถานีท่าเรือ มีผิวการจราจรกว้าง 22.0 เมตร

2.2.6) ถนนสุขุมวิท ซอย 71 (พระโขนง-คลองตัน) สภาพถนนคอนกรีต มีผิวการจราจรแตกต่างกัน 2 ช่วง คือ จากถนนสุขุมวิทถึงคลองตัน มีผิวการจราจรกว้าง 15.0 เมตร และจากคลองตันถึงถนนเพชรบุรี มีผิวการจราจรกว้าง 22.0 เมตร

2.2.7) ถนนสุขุมวิท ซอย 63 (เอกมัย) สภาพถนนคอนกรีต เริ่มจากถนนสุขุมวิทถึงคลองแสนแสบ มีผิวการจราจรกว้าง 12.0 เมตร

2.2.8) ถนนทางรถไฟสายปากน้ำ สภาพถนนคอนกรีต เริ่มจากถนนพระรามที่ 4 จนถึงเขตกรุงเทพมหานคร มีผิวการจราจรกว้าง 7.0 เมตร

นอกจากถนนสายหลัก และถนนสายรองดังกล่าวข้างต้นแล้ว เขตพระโขนงยังมีถนนซอยต่าง ๆ อยู่อีกมากมายกระจายทั่วพื้นที่ (แผนที่ 3.3) ซึ่งเมื่อพิจารณาความยาวของถนนทั้งหมดในเขตพระโขนง จะพบว่า มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 327,914 เมตร จัดเป็นความยาวของถนนสายหลักประมาณ 42,910 เมตร ความยาวของถนนสายรองประมาณ 26,900 เมตร ที่เหลือนอกนั้น อีกประมาณ 258,104 เมตร เป็นความยาวของถนนซอย สำหรับทางด้านพื้นที่ผิวการจราจร พบว่า เขตพระโขนงมีพื้นที่ผิวการจราจรทั้งสิ้น 2,010,984 ตารางเมตร โดยคิดเป็นผิวการจราจรถนนสายหลัก ร้อยละ 38.22 ของพื้นที่ผิวการจราจรทั้งหมด หรือ 768,680 ตารางเมตร สำหรับพื้นที่ผิวการจราจรของถนนสายรอง 306,720 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 15.25 ของพื้นที่ผิวการจราจรทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 46.52 ของพื้นที่ผิวการจราจรทั้งหมด เป็นพื้นที่ผิวการจราจรของถนนซอยต่าง ๆ (ตาราง 3.8) แสดงให้เห็นว่า ถนนในเขตพระโขนงส่วนใหญ่เป็นถนนซอย ซึ่งมีอยู่ครอบคลุม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง : เส้นทางคมนาคมในเขตพระโขนง

- คลอง
- ถนน
- ทางรถไฟ

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

มาตราส่วน
กิโลเมตร
0 1 2

แผนที่
3.3

ตาราง 3.8 ความยาวและพื้นที่ผิวการจราจรของถนนในเขตพระโขนง

ประเภทถนน	ความยาว (เมตร)	ร้อยละ	พื้นที่ผิวการจราจร (ตารางเมตร)	ร้อยละ
สายหลัก	42,910	13.09	768,680	38.23
สายรอง	26,900	8.20	306,720	15.25
ซอย	258,104	78.71	935,584	46.52
รวม	327,914	100.00	2,010,984	100.00

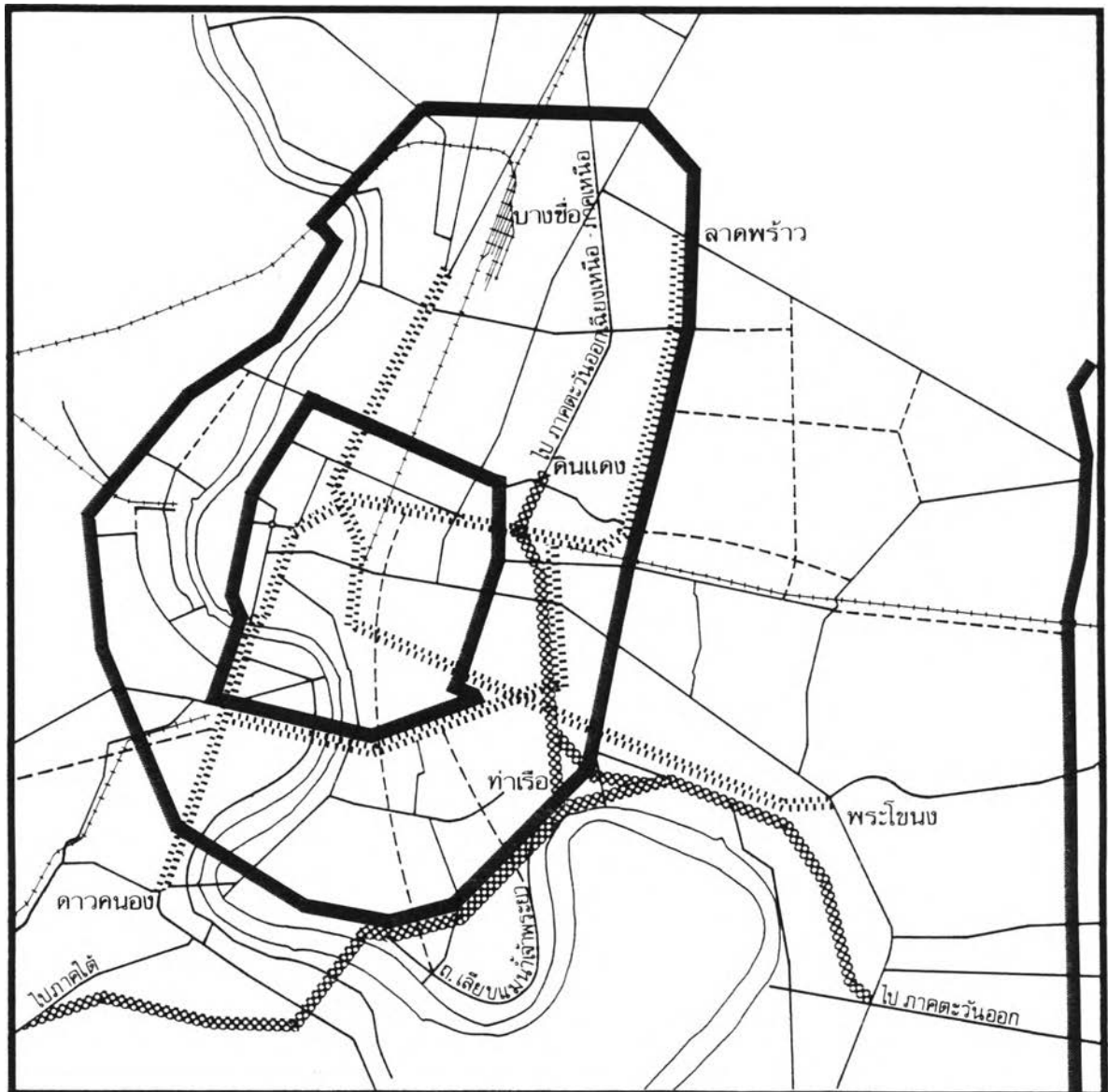
ที่มา : กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

นอกจากเส้นทางคมนาคมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีโครงการเกี่ยวกับการคมนาคมที่สำคัญ ๆ ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับพื้นที่เขตพระโขนงอีก 3 โครงการใหญ่ ๆ คือ (แผนที่ 3.4)

- โครงการระบบทางด่วน (Expressway) คือ ทางหรือถนนซึ่งจัดสร้างขึ้นใหม่ทั้งระดับพื้นดิน ใต้พื้นดิน เหนือพื้นพื้นน้ำหรือพื้นดิน ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจราจรเป็นพิเศษ (การทางพิเศษแห่งประเทศไทย 2521 : 7) รถสามารถวิ่งได้ด้วยความเร็วสูง โครงการนี้ สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์คือ

ก. เพื่อเชื่อมภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออก โดยไม่ต้องผ่านใจกลางเมือง

ข. เพื่อที่จะระบายรถออกสู่ชานเมือง โดยไม่ต้องผ่านสี่แยกในใจกลางเมือง

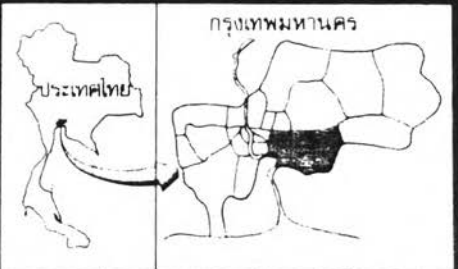

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง : ถนนโครงการที่สำคัญในกรุงเทพมหานคร

- ⋯⋯⋯⋯ ระบบทางด่วน
- ระบบขนส่งมวลชน
- ระบบถนนวงแหวน

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

	มาตราส่วน กิโลเมตร 	แผนที่ 3.4

ค. เพื่อสะดวกในการขนถ่ายสินค้าเข้า - ออกจากกรุงเทพมหานคร
เส้นทางควรมี 3 สาย คือ

1. ดินแดง - ท่าเรือ ระยะทาง 8.9 กิโลเมตร
2. บางนา - ท่าเรือ ระยะทาง 7.9 กิโลเมตร
3. คาวคะนอง - ท่าเรือ ระยะทาง 10.3 กิโลเมตร

- โครงการถนนวงแหวน (Ring Road หรือ Circumferential Street) คือ ถนนที่ออกแบบให้มีหน้าที่ในการกระจายการจราจรออกจากเขตชั้นในไปสู่เขตรอบนอก หรือเป็นทางเลือกเลี่ยงเมืองสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเข้าสู่ศูนย์กลางเมืองที่มีสภาพการจราจรติดขัด ประกอบด้วย 3 สาย คือ วงแหวนชั้นใน วงแหวนชั้นกลาง (รัชดาภิเษก) และวงแหวนชั้นนอก

- โครงการระบบขนส่งมวลชน (Mass Transit) คือ ระบบการขนส่งสาธารณะในบริเวณพื้นที่ที่มีคนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และบริการคนที่ไม่มียานยนต์ส่วนบุคคล หรือมีแต่มีความประสงค์จะใช้เดินทางไปสู่จุดหมายแน่นอน สะดวกสบาย รวดเร็ว และปลอดภัย (การทางพิเศษแห่งประเทศไทย 2523 : 26) เป็นเส้นทางพิเศษที่สร้างขึ้น เพื่อให้รถรางไฟฟ้าวิ่งรับ-ส่งผู้โดยสาร และเพื่อที่จะประหยัดค่าเวนคืนที่ดิน จึงนิยมสร้างให้ถนนยกลอยไปตามริมคลองและกลางถนน มีทั้งหมด 3 สาย คือ

1. สายพระโขนง สร้างตามถนนพระรามที่ 4 สิ้นสุดที่บางซื่อ รวมระยะทางยาวประมาณ 19.4 กิโลเมตร
2. สายสะพานพุทธ จากคาวคะนองถึงมักกะสัน รวมระยะทางยาวประมาณ 13.9 กิโลเมตร
3. สายวงเวียนใหญ่ ซ้ำมแม่น้ำเจ้าพระยาที่สะพานสารสินสิ้นสุดที่ลาดพร้าว รวมระยะทางยาวประมาณ 16.7 กิโลเมตร

จากโครงการการคมนาคมและโครงการต่าง ๆ ดังกล่าว หากพร้อมเสร็จสมบูรณ์เมื่อไหร่ ก็จะมีผลทำให้โครงข่ายการคมนาคมในเขตพระโขนงมีความคล่องตัว และสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3.2 เศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจในเขตพระโขนง ประกอบภาคการผลิตจาก 3 สาขาใหญ่ ๆ คือ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคการค้าและบริการ ฐานะและสภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงสภาพของพื้นที่ อันจะทำให้ทราบถึงความสามารถในการดำเนินงานต่าง ๆ ของพื้นที่นั้น ๆ นอกจากภาคการผลิตทั้ง 3 สาขานี้แล้ว ผู้ศึกษายังได้ทำการศึกษาถึงสภาพทางการคลังของเขตพระโขนงอีกด้วย เนื่องจากว่า เขตใดก็ตามที่มีสภาพทางการคลังดี ย่อมหมายถึงว่า สภาพเศรษฐกิจภายในของเขตนั้น ย่อมดีด้วย ทั้งนี้เพราะว่า รายได้ส่วนใหญ่ที่เขตได้รับนั้น มาจากการเก็บภาษีอากรประเภทต่าง ๆ จากประชาชนที่อยู่ในท้องที่นั้น ๆ

3.2.1 เกษตรกรรม

เนื่องจากเขตพระโขนงเป็นเขตชั้นกลางที่มีลักษณะการขยายตัวของชุมชนแบบ Ribbon Development อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตที่เคยมีเส้นทางคมนาคมทางน้ำ คือลำคลองต่าง ๆ เป็นปัจจัยดึงดูดการตั้งถิ่นฐานที่สำคัญที่สุด ประกอบกับ บริเวณเขตพระโขนงนี้ เป็นบริเวณหนึ่งซึ่งมีโครงข่ายการคมนาคมทางน้ำหนาแน่น และเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ หมู่บ้านต่าง ๆ มักจะตั้งใกล้ลำคลอง และประกอบอาชีพในการทำเกษตรกรรม ต่อมา บทบาทของการคมนาคมทางบก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางรถยนต์ มีความสำคัญได้ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานขึ้นใหม่ริมถนนสายสำคัญ ๆ พื้นที่ซึ่งเดิมเคยใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรกรรม กลับกลายเป็นแหล่งที่ประชากรอยู่กันหนาแน่น ยังผลให้เกิดการลดพื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ของเขตพระโขนง โดยเฉพาะในแขวงบางนา แขวงสวนหลวง แขวงหนองบอน แขวงประเวศ และแขวงคอกไม้ ซึ่งแต่เดิมมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตรกรรมอยู่มากมาย ต้องลดจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมลง เพื่อให้เป็นการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ผลจากการสำรวจการใช้ที่ดินและอาคาร ปี พ.ศ. 2525/2526 โดยกองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ในเขตพระโขนงยังมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่ประมาณ 8,943.75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.96 ของพื้นที่เขต แขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด คือ แขวงประเวศ และแขวงคอกไม้ สำหรับแขวงสวนหลวงและแขวงหนองบอน มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนแขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่น้อยมาก คือ แขวงบางนา แขวงคลองตัน และ

แขวงพระโขนง สำหรับแขวงที่ไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเหลืออยู่เลย ได้แก่ แขวงคลองเตย และ แขวงบางจาก (ตาราง 3.9)

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของการทำเกษตรกรรมในเขตนี้ พบว่า การทำนา ยังคงเป็นประเภทเกษตรกรรมที่สำคัญที่สุด โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 5,206.25 ไร่ หรือร้อยละ 58.21 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด การทำนาในเขตนี้จะมีทั้งนาปีและนาปรัง ในอัตราส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก สำหรับแขวงที่มีการทำนามากที่สุดคือ แขวงดอกไม้ มีพื้นที่ทำนาประมาณ 2,700 ไร่ รองลงมาได้แก่ แขวงประเวศ มีพื้นที่ทำนาประมาณ 2,097.5 ไร่

นอกจากการทำนาแล้ว การปลูกไม้ผลไม้นานาชนิดต่าง ๆ ประเภทขนุน มะพร้าว ฝรั่ง ส้ม ฯลฯ ได้มีการทำโดยทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแขวงประเวศ และแขวงหนองบอน โดยมีพื้นที่ 322.5 ไร่ และ 172.5 ไร่ ตามลำดับ ส่วนแขวงดอกไม้ แขวงพระโขนง และแขวงสวนหลวง มีพื้นที่ประมาณ 95.0 ไร่ 73.75 ไร่ และ 50.0 ไร่ ตามลำดับ

ทางด้านการปลูกพืชผัก มีลักษณะการใช้ที่ดินแบบเข้มข้น (Intensive Agriculture) โดยมีความสำคัญมากที่สุดในช่วงสวนหลวง และแขวงคลองตัน โดยมีพื้นที่ประมาณ 757.5 ไร่ และ 218.75 ไร่ ตามลำดับ ที่มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพื่อการปลูกพืชผัก

นอกจากการเพาะปลูกต่าง ๆ แล้ว เขตพระโขนงยังมีการทำบ่อเลี้ยงปลา อีกด้วย ปลาที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นปลาประเภท ปลานิล ปลาสวาย และปลาจิ้ง ซึ่งมีการทำกันอย่างกว้างขวางรองจากการทำนา กล่าวคือ มีการใช้พื้นที่เพื่อทำบ่อปลา 2,047.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.89 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด การเลี้ยงปลาจะทำกันทั้งในรูปของการเลี้ยงในบ่อเลี้ยงปลา และร่องน้ำลำคลองธรรมชาติ โดยที่แขวงประเวศมีการใช้พื้นที่เพื่อทำการเลี้ยงปลาถึง 1,005.0 ไร่ รองลงมาคือ แขวงหนองบอน แขวงดอกไม้ และแขวงสวนหลวง โดยมีพื้นที่เลี้ยงปลา 562.5 ไร่ 292.5 ไร่ และ 187.5 ไร่

จากพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า แขวงประเวศ และแขวงดอกไม้ ซึ่งอยู่ห่างจากเขตชุมชนเมืองและเป็นแขวงชั้นนอก ยังคงมีสภาพเศรษฐกิจเป็นระบบ

ตาราง 3.9 ประเภทและจำนวนพื้นที่ที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2526 : จำแนกรายแขวง

แขวง พื้นที่	ประเวศ	คอกไม้	สวนหลวง	หนองบอน	บางนา	คลองตัน	พระโขนง	บางจาก	คลองเตย	รวม	ร้อยละ
ทำนา	2,097.50	2,700.00	-	32.50	376.25	-	-	-	-	5,206.25	58.21
บ่อปลา	1,005.00	292.50	187.50	562.50	-	-	-	-	-	2,047.50	22.89
พืชผัก	-	-	757.50	-	-	218.75	-	-	-	976.25	10.91
ไม้ผล	322.50	95.00	50.00	172.50	-	-	73.75	-	-	713.75	7.98
รวม	3,425.00	3,087.50	995.00	767.50	376.25	218.75	73.75	-	-	8,943.75	100.00

ที่มา : กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

เกษตรกรรม โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมถึง 3,425 ไร่ และ 3,087.5 ไร่ ตามลำดับ ประชากรมีอาชีพหลักคือ การทำนา อาชีพรองคือ การเลี้ยงปลา สำหรับแขวงอื่น ๆ ก็มีการทำเกษตรกรรมบ้างเล็กน้อย จุดประสงค์ของการเพาะปลูกส่วนใหญ่ก็เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนแขวงคลองตันและแขวงสวนหลวงซึ่งตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง และมีการทำเกษตรกรรมอยู่บ้าง แต่เพื่อให้คุ้มกับราคาที่ดินซึ่งแพง การเพาะปลูกจึงเป็นการเกษตรแบบเข้ม ซึ่งสามารถให้ผลผลิตได้ตลอดทั้งปี นั่นคือ การเพาะปลูกพืชผักต่าง ๆ

ผลจากการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมในเขตพระโขนง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2526 ซึ่งจัดทำโดยกองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร พบว่า พื้นที่เกษตรกรรมในปี พ.ศ. 2526 ลดลงไปจากปี พ.ศ. 2517 ถึง 8,167.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.73 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด แขวงที่มีการลดทอนพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดคือ แขวงประเวศ โดยมีอัตราการลดถึงร้อยละ 56.95 ของพื้นที่เกษตรกรรมที่ลดลงทั้งหมด (ตาราง 3.10) ถ้าหากอัตราการลดพื้นที่เกษตรกรรมยังเป็นเช่นนี้ต่อไป ในอนาคตเขตพระโขนงก็คงจะขาดโครงสร้างเศรษฐกิจสาขาเกษตรกรรมอย่างแน่นอน ซึ่งจะทำให้สภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของเขตพระโขนงเปลี่ยนแปลงไปด้วย

3.2.2 อุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม นับเป็นกิจกรรมประเภทที่ 2 รองจากเกษตรกรรมมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากกิจกรรมทางการเกษตร ปัจจุบันนี้ กิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ และกำลังมีการขยายตัวออกไปมาก ดังนั้น อุตสาหกรรมจึงเป็นกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงความเป็นเมืองของพื้นที่นั้น ๆ ได้ เนื่องจากอุตสาหกรรมย่อมนำมาซึ่งกิจกรรมที่ส่งผลต่อเนื่องสู่การผลิตในสาขาอื่น ๆ คือ การกลั่นกรอง การธนาคารและประกันภัย การคมนาคมขนส่ง การไฟฟ้าและการประปา การบริการและการค้า ทั้งค้าปลีกและค้าส่ง ให้ขยายตัวตามไปด้วย (สมเกียรติ เรือนทองดี 2527 : 97) นอกจากนี้ ยังมีผลให้พื้นที่นั้นเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญที่สุด

โรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนไว้กับกองควบคุมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม มีทั้งสิ้น 98 ประเภท แต่เพื่อให้เกิดความสะดวกในการศึกษา ทางกองผังเมือง

ตาราง 3.10 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมในเขตพระโขนง
ปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2527 : จำแนกรายแขวง

แขวง	จากภาพถ่าย ๓ ปี 2517		จากการสำรวจปี 2526		การเปลี่ยนแปลง ปี 2517 - 2526	
	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ
ประเวศ	8,076.25	47.20	3,425.00	38.29	4,651.25	56.95
สวนหลวง	2,725.00	15.92	995.00	11.13	1,730.00	21.18
คอกไม้	4,518.75	26.41	3,087.50	34.52	1,431.25	17.52
หนองบอน	926.25	5.41	767.50	8.58	158.75	1.94
บางนา	487.50	2.85	376.25	4.21	111.25	1.36
พระโขนง	152.50	0.89	73.75	0.82	78.75	0.96
คลองตัน	225.00	1.31	218.75	2.44	6.25	0.08
บางจาก	-	-	-	-	-	-
คลองเตย	-	-	-	-	-	-
รวม	17,111.25	100.00	8,943.75	100.00	8,167.50	100.00

ที่มา : กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

สำนักปลัดกรุงเทพมหานครจึงได้ทำการจัดกลุ่มออกเป็นประเภทใหญ่ๆ 7 ประเภท คือ อุตสาหกรรม ประเภทการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ประเภทสิ่งทอ สิ่งถัก และเครื่องตกแต่ง ประเภทวัสดุ ก่อสร้าง ประเภทผลิตภัณฑ์กระดาษและเคมีภัณฑ์ ประเภทเครื่องจักร อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์ โลหะ ประเภทไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า และประเภทอื่น ๆ เมื่อพิจารณาอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2516 จะพบว่า ในเขตพระโขนงมีการจ้างงาน 16,838 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นเป็น 60,053 คน คิดเป็นการเพิ่มการจ้างแรงงานร้อยละ 256.1 ของการจ้างงานเพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลา 13 ปี หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 19.7 ต่อปี อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมประเภทเครื่องจักร อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์โลหะ คิดเป็นร้อยละ 26.2 ของการจ้างแรงงานทั้งหมด รองลงมาคือ อุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอ สิ่งถัก และเครื่องตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ 22.9 ของการจ้างแรงงานทั้งหมด เมื่อพิจารณาการเพิ่มขึ้นของการจ้างแรงงาน พบว่า อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ มีการเพิ่มการจ้างแรงงานสูงมากถึง อัตราเพิ่มร้อยละ 34.1 ต่อปี รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทเครื่องจักร อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์โลหะ อุตสาหกรรมประเภทวัสดุก่อสร้าง โดยมีอัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.2 และ 25.1 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์กระดาษและเคมีภัณฑ์ มีอัตราการเพิ่มขึ้นของการจ้างงานต่ำที่สุดคือ เพียงร้อยละ 12.1 ต่อปี (ตาราง 3.11)

เมื่อพิจารณาการจ้างงานของอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในเขตพระโขนง รายแขวง พบว่า การจ้างงานในอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ที่แขวงบางนา โดยในปี พ.ศ. 2528 มีการจ้างแรงงานถึง 18,246 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 ของแรงงานทั้งหมด รองลงมาคือ แขวงคลองตัน มีแรงงานคิดเป็นร้อยละ 25.7 ของแรงงานทั้งหมด สำหรับแขวงที่มีแรงงานน้อยที่สุดคือ แขวงคอกไม้ โดยมีแรงงานเพียง 335 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 ของแรงงานทั้งหมด (ตาราง 3.12)

สำหรับการจ้างงานในประเภทอุตสาหกรรม จากตาราง พบว่า แขวงคลองเตยจะมีแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ มากที่สุด สำหรับแขวงคลองตัน แขวงพระโขนง และแขวงบางนา มีแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทเครื่องจักร อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์โลหะมากที่สุด ส่วนแขวงบางจากมีแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์กระดาษและเคมีภัณฑ์มากที่สุด ทางด้านแขวงสวนหลวงและแขวงประเวศ ก็มีแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอ สิ่งถัก และเครื่องตกแต่งมากที่สุด สำหรับแขวงหนองบอนและแขวงคอกไม้ ก็มีแรงงานมากที่สุด

ตาราง 3.11 การเปลี่ยนแปลงการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2528

ประเภทอุตสาหกรรม	การจ้างงาน ปี 2516		การจ้างงาน ปี 2528		การเปลี่ยนแปลง ปี 2516 - 2528		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราเพิ่ม/13 ปี	อัตราเพิ่ม/ปี
อาหารและเครื่องดื่ม	831	4.9	2,442	4.1	1,611	193.7	14.9
สิ่งถัก สิ่งทอ และเครื่องตกแต่ง	4,676	27.8	13,758	22.9	9,109	193.7	14.9
วัสดุก่อสร้าง	1,973	11.7	8,421	14.0	6,448	326.3	25.1
กระดาษและเคมีภัณฑ์	3,693	21.9	9,506	15.8	5,813	157.3	12.1
เครื่องจักรและโลหะ ฯ	3,575	21.2	15,744	26.2	12,169	340.6	26.2
ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ ฯ	754	4.5	2,895	4.8	2,141	283.4	21.8
อื่น ๆ	133	8.0	7,260	12.2	5,924	443.3	34.1
รวม	16,838	100.0	60,053	100.0	43,215	256.1	19.7

ที่มา : กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม

ตาราง 3.12 การจ้างงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ เขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528 : จำแนกรายแขวง

แขวง	อาหาร ฯ	สิ่งทอ ฯ	วัสดุก่อสร้าง	กระดาษ ฯ	โลหะ ฯ	ไฟฟ้า ฯ	อื่น ๆ	รวม	ร้อยละ
คลองเตย	351	997	522	671	1,794	125	2,779	7,239	12.1
คลองตัน	411	5,349	1,395	3,081	3,755	248	1,201	15,440	25.7
พระโขนง	138	1,148	470	661	1,343	456	300	4,516	7.5
บางนา	733	3,564	4,401	1,031	7,144	1,026	347	18,246	30.4
บางจาก	232	777	496	2,860	999	380	1,740	7,484	12.5
สวนหลวง	298	1,252	520	677	394	160	506	3,807	6.3
หนองบอน	22	232	136	201	197	465	85	1,338	2.2
ประเวศ	257	458	280	284	111	35	203	1,628	2.2
คอกไม้	-	8	201	40	7	-	99	335	0.6
รวม	2,442	13,785	8,421	9,506	15,744	2,895	7,260	60,053	100.0

ที่มา : กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม

ในอุตสาหกรรมประเภทวัสดุก่อสร้าง ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า เขตพระโขนงมีแรงงานกระจาย อยู่ในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ มากมาย

ดังนั้น จำนวนแรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจ้างงานของอุตสาหกรรมในเขตพระโขนงมีเพิ่มมากขึ้น แสดงว่า สภาพเศรษฐกิจทางด้านอุตสาหกรรมมีแนวโน้มในทางที่ดี เพราะมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่า เขตพระโขนงมีปัจจัยต่าง ๆ สนับสนุนทางภาคอุตสาหกรรม อาทิเช่น

1. ท่าเลที่ตั้งของเขตพระโขนง ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเรือกรุงเทพ ฯ ซึ่งเป็นท่าเรือรับ-ส่งสินค้าต่าง ๆ รองรับสินค้าอุตสาหกรรมที่ผ่านเข้า-ออกทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

2. โครงข่ายการคมนาคมขนส่ง ที่สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ สามารถติดต่อกับภาคตะวันออกได้อย่างสะดวก ซึ่งปัจจัยด้านโครงข่ายคมนาคมนี้ จะช่วยก่อให้เกิดความคล่องตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดการเติบโตอย่างรวดเร็ว

3. จำนวนประชากรที่มีจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วย เพื่อรองรับประชากรทั้งในด้านอุตสาหกรรม การค้าและบริการ เป็นต้น

3.2.3 การค้าและบริการ

การค้าและบริการ

ลักษณะกิจการค้าและบริการในเขตพระโขนง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลากลางวันและช่วงเวลากลางคืน จากการศึกษาพบว่า กิจการค้าและบริการในช่วงเวลากลางวัน จะเป็นกิจการค้าปลีกและค้าส่ง ซึ่งมีลักษณะกิจการเป็นตึกแถวตั้งเรียงรายอยู่ 2 ข้างถนนสายสำคัญ ๆ เช่น ถนนสุขุมวิท ถนนพระรามที่ 4 ถนนสุขุมวิทซอย 77 (อ่อนนุช) ถนนสุขุมวิทซอย 103 (อุดมสุข) และตามถนนซอยแยกที่เกิดจากถนนใหญ่ตัดกัน เป็นต้น สำหรับในช่วงเวลากลางคืน กิจการค้าจะเปลี่ยนไปในรูปของการบริการด้านความบันเทิงเรีงมรย์ต่าง ๆ ซึ่งผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างประเทศ ลักษณะกิจการจะตั้งกระจุกตัวอยู่ใน

บริเวณทางแห่งที่สำคัญ ๆ เช่น บริเวณสุขุมวิทตอนต้นถนน (ซอย 1-10) ซึ่งในบริเวณดังกล่าว มีกิจการโรงแรมตั้งอยู่จำนวนมาก จึงสอดคล้องกับลักษณะการให้บริการด้านความบันเทิง

จากตาราง 3.13 จะเห็นว่า กิจการค้าและบริการในเขตพระโขนงส่วนใหญ่ คือ การค้าปลีก มี 8,440 ราย รองลงมาคือ การบริการ และสำนักงานประกอบวิชาชีพ มีทั้งสิ้น 2,994 ราย และ 1,097 ราย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายแขวงจะพบว่า แขวงคลองตันมีจำนวนร้านค้ามากที่สุด คือ 3,110 ร้าน รองลงมาคือ แขวงพระโขนง และแขวงคลองเตย มีทั้งสิ้น 2,760 ร้าน และ 2,457 ร้าน ตามลำดับ ส่วนแขวงที่มีร้านค้าน้อยที่สุดคือ แขวงคอกไม้มีเพียง 112 ร้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแขวงคอกไม้จะเห็นว่าไม่มีร้านค้าประเภทค้าส่งเลย

การบริการด้านต่าง ๆ

ในการศึกษาสภาพเศรษฐกิจของเขตพระโขนง นอกจากการศึกษาข้อมูลจำนวนร้านค้าและบริการแล้ว ยังสามารถพิจารณาได้จากฐานะทางการเงินของประชาชนที่อยู่ในท้องที่เขตด้วย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ไม่สามารถศึกษาโดยตรงได้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาจากจำนวนการบริการของกิจกรรมในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ธนาคาร ตลาดสด โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ ในเขตนี้ด้วย ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่า ในการเลือกที่ตั้งของกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ปัจจัยหนึ่งที่จะนำมาพิจารณาคือ สภาพทางเศรษฐกิจและการเคลื่อนไหวทางการเงินของพื้นที่นั้น ๆ ถ้าบริเวณใดมีฐานะทางเศรษฐกิจดี การบริการของกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะเลือกที่ตั้งในบริเวณนั้น เพื่อบริการความสะดวกให้ผู้รับบริการ ดังนั้น การพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ก็พอจะบอกให้ทราบถึงว่า เขตนั้น ๆ มีสภาพเศรษฐกิจดีมาก-น้อยเพียงใด จากตาราง 3.14 ปรากฏว่า ในเขตพระโขนงมีการบริการในกิจกรรมด้านต่าง ๆ มากมาย กิจกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดคือ สถานบันเทิง มีถึง 73 แห่ง รองลงมาได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ภัตตาคาร และตลาดสด โดยมี 67 แห่ง 32 แห่ง 26 แห่ง และ 11 แห่ง ตามลำดับ สำหรับห้างสรรพสินค้า แม้ว่าจะมีจำนวนน้อยที่สุดเพียง 10 แห่ง แต่ทว่า กิจกรรมประเภทนี้ มีรัศมีการให้บริการกว้าง จึงสามารถครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ได้

เมื่อพิจารณาในระดับแขวง พบว่า แขวงที่มีกิจกรรมการบริการมากที่สุด คือ แขวงคลองเตย แขวงพระโขนง แขวงคลองตัน และแขวงบางนา มีจำนวนทั้งสิ้น 106 แห่ง

ตาราง 3.13 จำนวนร้านค้าในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528 : จำแนกรายแขวง

แขวง	ค้าปลีก	ค้าส่ง	บริการ	สำนักงาน ประกอบอาชีพ	รวม
คลองเตย	1,703	2	509	243	2,457
คลองตัน	1,724	7	994	385	3,110
พระโขนง	1,707	74	648	331	2,760
บางนา	1,148	7	278	34	1,467
บางจาก	923	1	292	64	1,280
สวนหลวง	607	11	148	33	799
หนองบอน	303	3	60	5	371
ประเวศ	224	12	55	1	292
คอกไม้	101	-	10	1	112
รวม	8,440	117	2,994	1,097	12,648

ที่มา : กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

ตาราง 3.14 จำนวนกิจกรรมการบริการต่าง ๆ เขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528 : จำแนกรายแขวง

แขวง	ธนาคาร	ตลาดสด	ห้าง สรรพสินค้า	โรงแรม	โรง ภาพยนตร์	สถาน บันเทิง	ภัตตาคาร	รวม
คลองเตย	14	5	-	15	2	58	12	106
คลองตัน	14	4	1	9	1	4	6	39
พระโขนง	17	5	9	5	5	6	-	47
บางนา	12	4	-	3	2	3	-	24
บางจาก	5	1	-	-	-	-	2	8
สวนหลวง	1	-	-	-	1	2	2	6
หนองบอน	4	1	-	-	-	-	4	9
ประเวศ	-	1	-	-	-	-	-	1
ดอกไม้	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	67	21	10	32	11	73	26	240

ที่มา : กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

47 แห่ง 39 แห่ง และ 24 แห่ง ตามลำดับ แขวงที่มีกิจกรรมบริการไม่ถึง 10 แห่ง ได้แก่ แขวงหนองบอน แขวงบางจาก แขวงสวนหลวง และแขวงประเวศ โดยมี 9 แห่ง 8 แห่ง 6 แห่ง และ 1 แห่ง ตามลำดับ สำหรับแขวงคอกไม้ จะพบว่า ไม่มีกิจกรรมการบริการดังกล่าว เลยสักแห่งเดียว จึงเป็นที่น่าสังเกตได้ว่า กิจกรรมการบริการด้านต่าง ๆ มักนิยมกระจุกตัว อยู่เฉพาะแขวงชั้นในเท่านั้น สำหรับแขวงชั้นกลางมีกิจกรรมอยู่บ้าง แต่สำหรับแขวงชั้นนอกมี อยู่เพียง 1 แห่ง เป็นตลาดสด ซึ่งเป็นกิจกรรมบริการที่สำคัญ ส่วนกิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ ไม่มีปรากฏอยู่ในแขวงชั้นนอกนี้เลย

แสดงให้เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจด้านการค้าและบริการในเขตพระโขนง แขวงชั้นในมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีมาก รองลงมาคือ แขวงชั้นกลาง ส่วนแขวงชั้นนอกมีการค้า และบริการอยู่ในระดับค่อนข้างเบาบาง

การคลังของเขต

ฐานะการคลังของเขต ประกอบด้วย รายรับจากการเก็บภาษีโรงเรือนและ ที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย (ทั้งนี้ ไม่รวมถึงงบประมาณที่ได้รับจากกรุงเทพมหานคร ในแต่ละปี) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2528 พบว่า ในช่วง 3 ปีนี้ ทางเขตได้มีรายรับเพิ่มขึ้นทุกปี โดยที่รายรับส่วนใหญ่มาจากภาษีโรงเรือนและ ที่ดิน รองลงมาคือ รายรับจากภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ตามลำดับ จากตาราง 3.15 จะเห็นได้ว่า เขตพระโขนงนี้มีฐานะการคลังดีขึ้นทุก ๆ ปี โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2528 มี รายได้ส่วนรวมสูงมาก แสดงให้เห็นว่า ฐานะการคลังของเขตมั่นคงและมีแนวโน้มที่ดีกว่าเดิม เนื่องจากว่าประชาชนในเขตมีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงมีการยินยอมเสียภาษีจำนวนมากให้กับ เขต มีผลทำให้สภาพเศรษฐกิจในส่วนของการคลังเขตดีขึ้นด้วย

ตาราง 3.15 ฐานะการคลังของเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2528

: จำแนกตามประเภทรายรับ

ประเภทรายรับ	ปี พ.ศ.2526	ปี พ.ศ.2527	ปี พ.ศ.2528
ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	85,231,882.77	96,587,304.22	112,910,693.50
ภาษีสรรพสามิต	20,049,879.14	20,146,348.02	20,544,002.82
ภาษีป้าย	5,199,344.65	5,249,754.04	5,879,816.19
รวม	110,481,106.56	119,982,745.04	139,334,512.51

ที่มา : งานรายได้ สำนักงานเขตพระโขนง

3.3 ลักษณะประชากร

3.3.1 ขนาดประชากร

ประชากรเขตพระโขนง ในปี พ.ศ. 2528 มีจำนวนทั้งสิ้น 614,854 คน เมื่อพิจารณาขนาดของประชากรในระดับแขวง จะพบว่า ขนาดของประชากรไม่เท่ากันในทุกแขวง ส่วนใหญ่ประชากรจะตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มกันอยู่ทางด้านตะวันตก 4 แขวง ซึ่งได้แก่ แขวงคลองเตย แขวงคลองตัน แขวงบางนา และแขวงบางจาก ซึ่งมีพื้นที่รวมกันประมาณร้อยละ 37.3 ของพื้นที่เขต แต่เป็นที่รวมตัวของประชากรประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรในเขต (ประมาณร้อยละ 61.7 ของประชากรเขต) โดยมีจำนวนประชากรรวมกัน 379,456 คน ส่วนแขวงที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเขต ได้แก่ แขวงหนองบอน แขวงประเวศ และแขวงคอกไม้ ซึ่งมีพื้นที่รวมกันเกือบร้อยละ 40 ของเขต (ร้อยละ 43.1 ของพื้นที่เขต) แต่มีประชากรรวมกันเพียงร้อยละ 12.4 ของประชากรเขตพระโขนง หรือ 76,283 คน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แขวงคอกไม้ ซึ่งมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 10.6 ของพื้นที่เขต กลับมีประชากรอยู่เพียงร้อยละ 1.5 ของประชากรเขต หรือ 9,256 คนเท่านั้น (ตาราง 3.16 แผนที่ 3.5)

3.3.2 ความหนาแน่นของประชากร

ความหนาแน่นของประชากร คือ การพิจารณาอัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรต่อขนาดพื้นที่ เป็นการเปรียบเทียบถึงสภาพการกระจายตัวของประชากรในแขวงต่างๆ ของเขตพระโขนงว่า มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นสูงต่ำในพื้นที่ใด

จากการศึกษาถึงความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในเขตพระโขนง พบว่า ในปี พ.ศ. 2528 เขตพระโขนงมีความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 4,283 คนต่อตารางกิโลเมตร เมื่อเปรียบเทียบกันในระดับแขวงของเขตพระโขนง แขวงคลองเตย แขวงพระโขนง แขวงคลองตัน ซึ่งเป็นแขวงที่มีพื้นที่ขนาดเล็กและมีจำนวนประชากรมาก มีระดับความหนาแน่นที่สูง แตกต่างกับแขวงอื่น ๆ อย่างเด่นชัด โดยที่มีความหนาแน่นสูงถึง 12,481, 11,440 และ 8,740 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนแขวงอื่นที่มีความหนาแน่นต่ำ ได้แก่ แขวงที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเขต มีการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการทำการเกษตรกรรมเป็นสำคัญ ได้แก่ แขวงคอกไม้ แขวงประเวศ และแขวงหนองบอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แขวงคอกไม้ มีความหนาแน่นต่ำที่สุด ประมาณ 610

ตาราง 3.16 จำนวนและความหนาแน่นประชากรรายแขวงในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2528

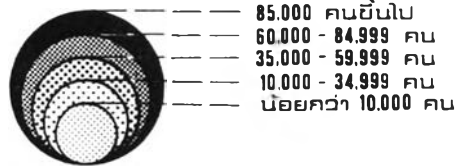
แขวง	พื้นที่ (กม. ²)	ประชากร	ความหนาแน่น (คน/กม. ²)	ร้อยละ ของพื้นที่	ร้อยละ ของประชากร
คอกไม้	15.172	9,256	610	10.6	1.5
ประเวศ	32.047	44,028	1,374	22.3	7.2
หนองบอน	14.513	22,999	1,585	10.2	3.7
สวนหลวง	20.747	75,523	3,640	14.5	12.3
บางนา	19.583	87,501	4,461	13.6	14.2
บางจาก	14.304	87,523	6,117	9.9	14.2
คลองตัน	11.655	101,860	8,740	8.1	16.6
พระโขนง	7.307	83,529	11,440	5.1	13.6
คลองเตย	8.231	102,727	12,481	5.7	16.7
รวม	143.559	614,854	4,281 (เฉลี่ยทั้งเขต)	100.0	100.0

ที่มา : กองปกครองและทะเบียนราษฎร์ กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง : ขนาดประชากร ปี 2528

มาตราส่วน
กิโลเมตร

แผนที่
3.5

ที่มา : ตาราง 3.16

คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนแขวงประเทศและแขวงหนองบอน มีความหนาแน่น 1,374 และ 1,585 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ สำหรับแขวงซึ่งตั้งอยู่ทางตอนกลางของเขต จัดอยู่ในกลุ่มแขวงซึ่งมีระดับความหนาแน่นปานกลาง ได้แก่ แขวงสวนหลวง แขวงบางนา และแขวงบางจาก ซึ่งมีความหนาแน่น 3,640, 4,461 และ 6,117 คนต่อตารางกิโลเมตร รายละเอียดดังตาราง 3.16 แผนที่ 3.6)

อาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ของเขตพระโขนงในส่วนซึ่งอยู่ใกล้ย่านใจกลางธุรกิจของกรุงเทพมหานครเป็นบริเวณที่ประชากรมีการรวมตัวอาศัยกันอย่างหนาแน่น และระดับการรวมตัว และความหนาแน่นได้ลดลงเมื่อห่างจากย่านใจกลางธุรกิจของกรุงเทพมหานครมากขึ้น

3.3.3 การกระจายตัวของประชากร

การศึกษาการกระจายตัวของประชากร เป็นการพิจารณาถึงลักษณะการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากรในพื้นที่มากหรือน้อยอย่างไร โดยจะแสดงออกมาในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับพื้นที่ มีวิธีการกระจายตัวของประชากร 2 วิธี คือ

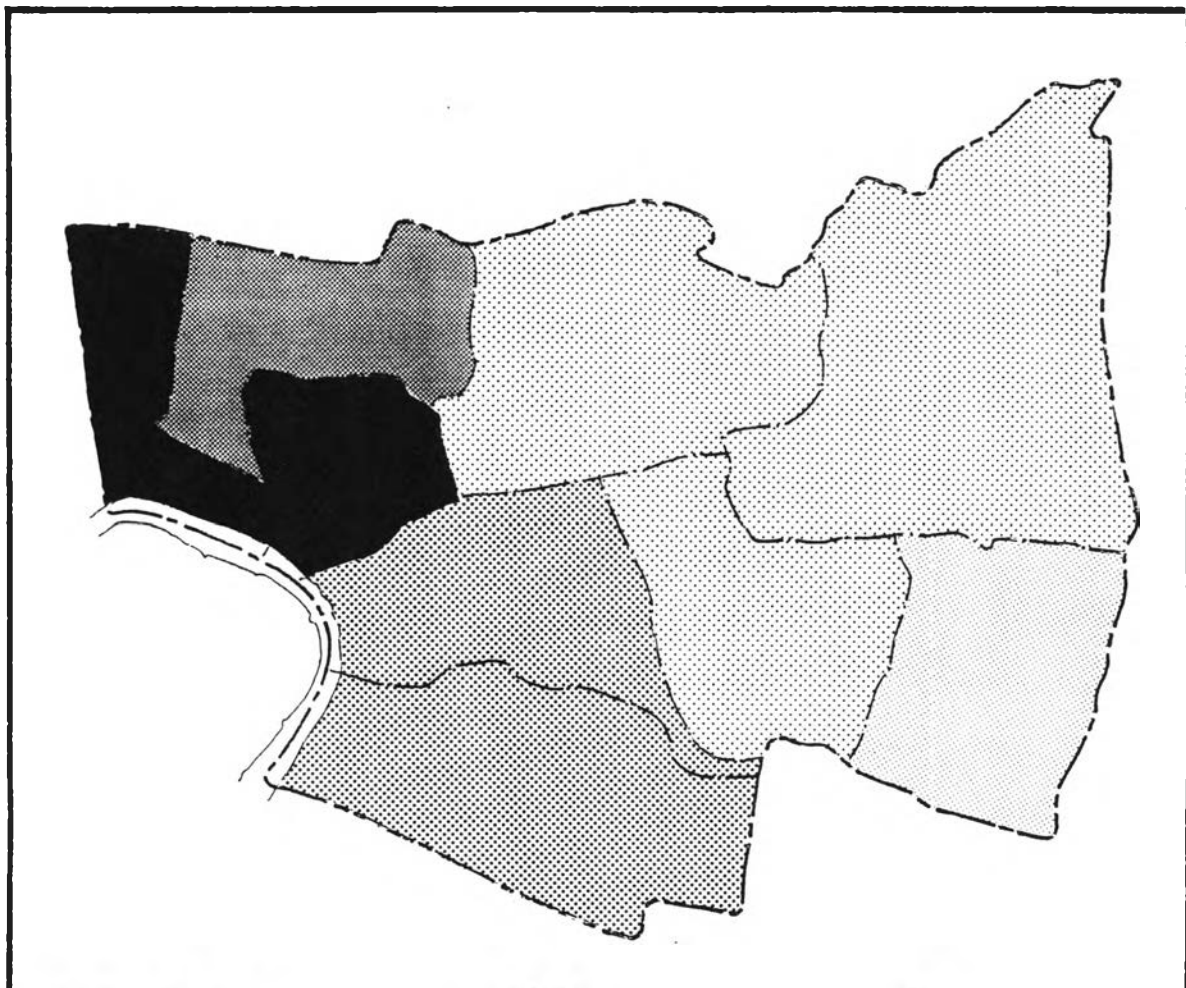
วิธีที่ 1 โดยใช้ Lorenz Curve

วิธีที่ 2 โดยใช้ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index หรือค่า C.I.)

1. Lorenz Curve

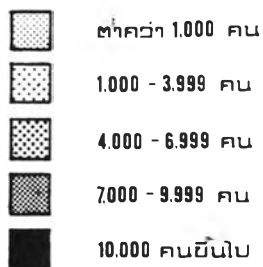
การวัดการกระจายตัวของประชากร โดย Lorenz Curve เป็นการพิจารณาจากเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรที่สร้างขึ้นมา จากการกำหนดจุดตัดของอัตราร้อยละสะสมของประชากรรายแขวงกับอัตราร้อยละสะสมของพื้นที่รายแขวง เส้น Lorenz Curve ที่ 45 องศา ซึ่งเป็นเส้นทแยงมุม เรียกว่า เส้นแสดงการกระจายตัวสม่ำเสมอ (Line of Perfect Equality) หลักการในการพิจารณาเส้นโค้ง คือ

ก) ถ้าเส้นโค้ง โค้งเข้าใกล้เส้นแสดงการกระจายตัวสม่ำเสมอ แสดงว่า มีการกระจายของประชากรในพื้นที่อยู่มาก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง : ความหนาแน่นประชากร ปี 2528

ที่มา : ตาราง 3.16

มาตราส่วน
กิโลเมตร

แผนที่

3.6

ข) ถ้าเส้นโค้ง โค้งออกห่างจากเส้นแสดงการกระจายตัวสม่ำเสมอ แสดงว่า มีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่น้อย หรืออีกนัยหนึ่งคือ มีการรวมตัวในพื้นที่มาก

จากตาราง 3.17 นำมาสร้างแผนภูมิ 3.4 ซึ่งจากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประชากรในเขตพระโขนงมีการกระจายตัวในพื้นที่มากขึ้นเป็นลำดับ นับจาก พ.ศ. 2516, พ.ศ. 2520, พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2528 กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2516 ประชากรประมาณร้อยละ 50 จะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ร้อยละ 12 ในปี พ.ศ. 2520 จะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ร้อยละ 16 และในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ร้อยละ 18 สำหรับในปี พ.ศ. 2528 ก็ได้มีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ร้อยละ 19 (โดยประมาณ) แสดงให้เห็นถึง ประชากรในเขตนี้มีแนวโน้มกระจายตัว แม้ว่า จะกระจายตัวในพื้นที่ไม่สม่ำเสมอ เท่ากันทุกแห่งก็ตาม

2. ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index)

เนื่องจากเส้น Lorenz Curve ไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า ในปี พ.ศ. ไต มีการกระจายตัวที่สม่ำเสมอว่ากัน เพราะเส้น Lorenz Curve ของทั้ง 4 ปี อยู่ชิดกันมาก ดังนั้น จึงต้องพิจารณาจาก Concentration Index หรือค่า C.I. ของทั้ง 4 ปี มาประกอบการพิจารณา

ค่า C.I. เป็นค่าที่ใช้วัดการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากร รวมถึง การตั้งถิ่นฐานของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำตัวเลขอัตราส่วนของขนาดพื้นที่ และจำนวนประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตพระโขนง มาจัดเรียงตามความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับพื้นที่ในรูปของความหนาแน่นจากต่ำไปหาสูง ผลลัพธ์ที่ได้จากการหารระหว่าง "อัตราส่วนสะสมของประชากรที่ลบออกจากอัตราส่วนสะสมของพื้นที่" กับ "อัตราส่วนสะสมของพื้นที่" จะแสดงถึงค่าการรวมตัวของประชากร และการกระจายตัวของประชากรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

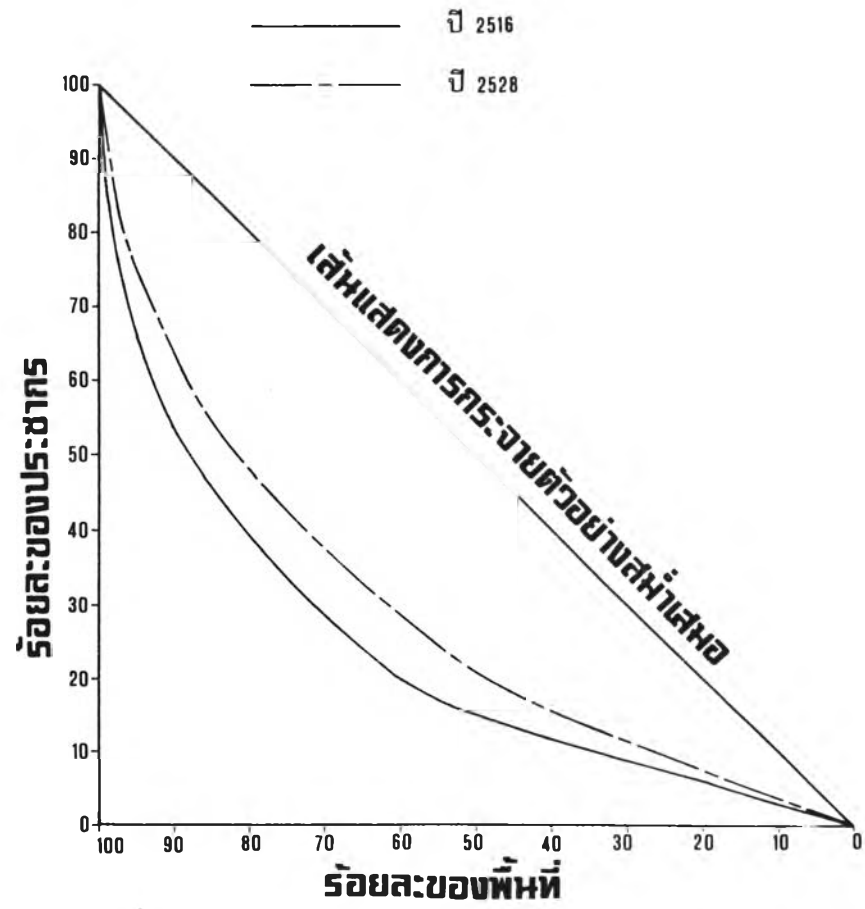
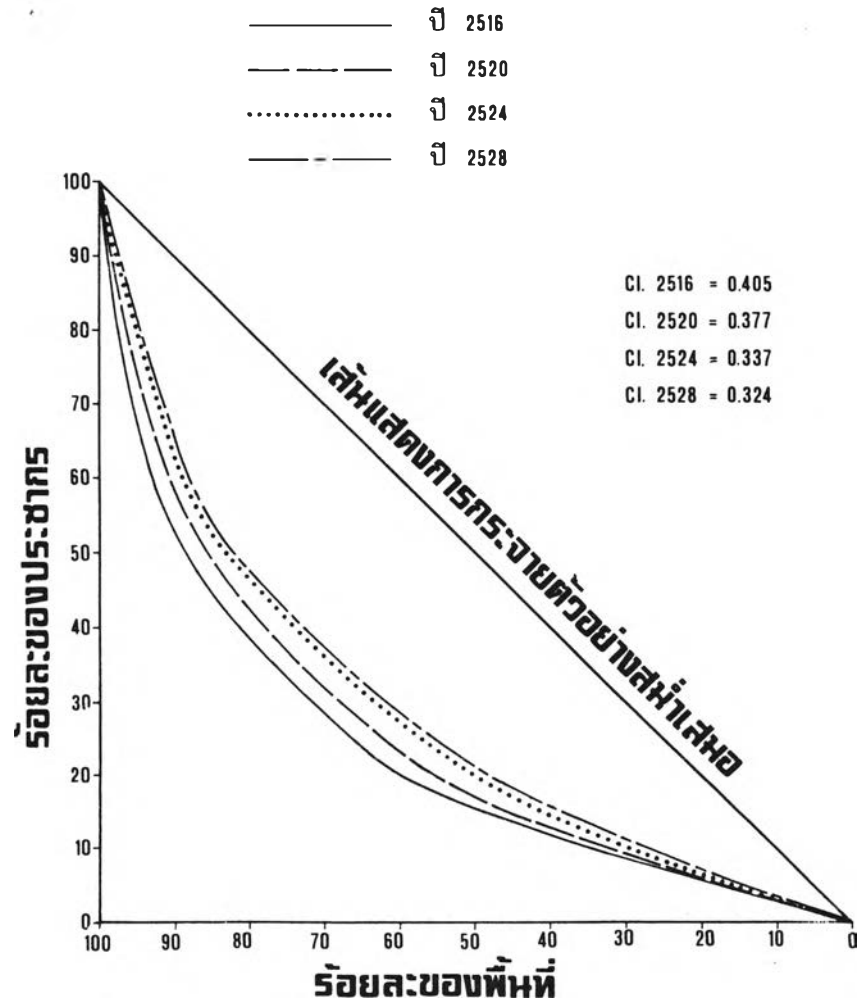
$$C.I. = \frac{C.P.พื้นที่ - C.P.ประชากร}{C.P.พื้นที่}$$

ตาราง 3.17 การกระจายตัวของประชากรในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2516, 2520, 2524 และ ปี พ.ศ. 2528

แขวง	ความ หนาแน่น	พื้นที่			ประชากร 2516			ประชากร 2520			ประชากร 2524			ประชากร 2528		
		กม. ²	ร้อยละ	C.P.	คน	ร้อยละ	C.P.	คน	ร้อยละ	C.P.	คน	ร้อยละ	C.P.	คน	ร้อยละ	C.P.
คอกไม้	610	15.172	10.6	10.6	3,392	0.8	0.8	4,871	1.1	1.1	7,157	1.3	1.3	9,256	1.5	1.5
ประเวศ	1,374	32.047	22.3	32.9	18,190	4.5	5.3	24,771	5.2	6.3	36,772	6.7	8.0	44,028	7.2	8.7
หนองบอน	1,585	14.513	10.2	43.1	10,510	2.6	7.9	16,072	3.4	9.7	21,607	4.0	12.0	22,999	3.7	12.4
สวนหลวง	3,640	20.747	14.5	57.6	36,930	9.1	17.0	50,069	10.5	20.2	65,365	12.0	24.0	75,523	12.3	24.7
บางนา	4,461	19.583	13.6	71.2	52,088	12.9	29.9	60,793	12.8	33.0	74,415	13.6	37.6	87,368	14.2	38.9
บางจาก	6,117	14.304	9.9	81.1	46,206	11.4	41.3	58,849	12.4	45.4	72,129	13.2	50.8	87,501	14.2	53.1
คลองตัน	8,740	11.655	8.1	89.2	83,909	20.7	62.0	89,360	18.8	64.2	94,315	17.3	68.1	101,860	16.6	69.7
พระโขนง	11,440	7.307	5.1	94.3	77,024	19.0	81.0	81,513	17.2	81.4	78,927	14.5	82.6	83,592	13.6	83.3
คลองเตย	12,481	8.231	5.7	100.0	76,439	19.0	100.0	88,544	18.6	100.0	95,239	17.4	100.0	102,727	16.7	100.0
รวม	4,283	143.559	100.0	580.0	404,688	100.0	345.2	474,842	100.0	361.3	545,926	100.0	384.4	614,854	100.0	392.3

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร์

แผนภูมิ 3.4 LORENZE CURVE เขตพระโขนง

C.P.พื้นที่ = ค่ารวมอัตราส่วนร้อยละสะสมของอัตราส่วน
ร้อยละของพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษ
เรียงลำดับตามความหนาแน่นของประชากร
จากต่ำไปหาสูง

C.P.ประชากร = ค่ารวมอัตราส่วนร้อยละสะสมของอัตราส่วน
ร้อยละของประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษ
เรียงลำดับตามความหนาแน่นของประชากร
จากต่ำไปหาสูง

ผลลัพธ์จากการคำนวณจากสูตรนี้ จะมีค่าระหว่าง 0 - 1 ถ้าหาก
ผลลัพธ์มีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่า ประชากรรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่เพียงแห่งเดียว ไม่มีการกระจาย
ตัว ถ้าผลลัพธ์มีค่าเท่ากับ 0 แสดงว่า การกระจายตัวของประชากรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ
เท่า ๆ กัน ทุกพื้นที่ ซึ่งทั้ง 2 ค่านี้ จะเป็นไปได้ในทางทฤษฎีเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติ ค่าที่ได้
จะอยู่ระหว่าง 0 - 1 ซึ่งค่าที่ได้มีค่าใกล้ 1 หรือเกิน 0.5 ขึ้นไป แสดงว่า ประชากรอยู่ก่อน
ข้างรวมตัวกัน

ดังนั้น การรวมตัวของประชากรเขตพระโขนง จะได้จากสูตร ดังนี้
คือ (ตาราง 3.17 ประกอบ)

ในปี พ.ศ. 2516	=	$\frac{580.0 - 345.5}{580.0}$	C.I.	=	0.405
ในปี พ.ศ. 2520	=	$\frac{580.0 - 361.3}{580.0}$	C.I.	=	0.377
ในปี พ.ศ. 2524	=	$\frac{580.0 - 384.4}{580.0}$	C.I.	=	0.337
ในปี พ.ศ. 2528	=	$\frac{580.0 - 392.3}{580.0}$	C.I.	=	0.324

จะเห็นได้ว่า ครรชนีการรวมตัวของประชากร พ.ศ. 2516 เท่ากับ
0.405 พ.ศ. 2520 เท่ากับ 0.377 พ.ศ. 2524 เท่ากับ 0.337 และในปี พ.ศ. 2528
เท่ากับ 0.324 เป็นค่าที่ตั้งอยู่ใกล้กึ่งกลางระหว่าง 0 ถึง 1 แสดงให้เห็นถึง การกระจาย
ตัวของประชากรมีลักษณะปานกลาง ค่อนข้างกระจายตัวเนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0.5

การกระจายตัวของประชากรในระยะ 13 ปีที่ผ่านมา มีการกระจายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เพราะจากค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร ระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2528 มีค่าแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ประมาณ 0.03) ซึ่งแสดงว่า มีการกระจายตัวเพิ่มขึ้นค่อนข้างสม่ำเสมอ

3.3.4 การเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเป็นสิ่งที่สมควรจะทำการศึกษา เนื่องจากจะทำให้ทราบว่า พื้นที่ใดแขวงใดที่มีแรงดึงดูดประชากรมาก และพื้นที่ในแขวงใดที่มีแรงดึงดูดน้อยจนประชากรพากันละทิ้งถิ่นฐาน นอกจากนี้ ยังเป็นการพิจารณาย้อนไปในอดีตเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะสามารถวางแผนพัฒนาพื้นที่นั้น ๆ ในอนาคตได้ด้วย

ในการศึกษา เรื่องการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรนี้ ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาโดยละเอียดถึงความสัมพันธ์ระดับแขวงกับเขต โดยจะทำการแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ

ก. การเปลี่ยนแปลงประชากรในเขต (Absolute Change) เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของแต่ละแขวง โดยคิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในเขตพระโขนง

ข. การเปลี่ยนแปลงประชากรในแขวง (Relative Change) เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในแต่ละแขวงของเขตพระโขนง โดยคิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละแขวง

สำหรับประชากรในเขตพระโขนง มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2528 เป็นจำนวน 210,166 คน ซึ่งการเพิ่มประชากรนี้ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรโดยเทียบทั้งเขต (Absolute Change) จะพบว่า แขวงบางจาก แขวงสวนหลวง และแขวงบางนา จะมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรมาก คือมีการเพิ่มร้อยละ 19.6, 18.4 และ 16.8 ของการเพิ่มประชากรทั้งหมด ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจาก แขวงทั้งสามเป็นแขวงชั้นกลาง หรือแขวงต่อเมืองของเขตพระโขนงที่เชื่อมต่อยุ่ระหว่างแขวงชั้นในและแขวงชั้นนอก จัดได้ว่า เป็นแขวงที่มีกิจกรรมเกิดขึ้นหนาแน่นในบริเวณนี้

โดยเฉพาะทางด้านที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม สำหรับแขวงที่อยู่ทางด้านตะวันออกของเขตพระโขนง คือ แขวงดอกไม้ จัดเป็นแขวงชั้นนอก หรือแขวงชานเมือง ซึ่งมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่มาก จึงทำให้มีการขยายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไปน้อย ประกอบกับไม่มีเส้นทางคมนาคมสายหลักตัดผ่าน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงโดยส่วนรวม (Absolute Change) จึงต่ำ คือมีเพียงร้อยละ 2.8 ของการเพิ่มประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ แขวงพระโขนงก็เป็นอีกแขวงหนึ่งซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงประชากรโดยส่วนรวมในระดับต่ำ คือ ร้อยละ 3.1 ของการเพิ่มประชากรทั้งหมด ถึงแม้ว่า แขวงพระโขนงจะเป็นแขวงที่อยู่ในแขวงชั้นใน มีเส้นทางคมนาคมสายหลักตัดผ่าน มีสภาพตรงกันข้ามกับแขวงดอกไม้ แต่เนื่องจาก เป็นแขวงที่พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นที่ตั้งสถาบันราชการ ศาสนสถาน สถานศึกษา และศูนย์การค้า จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับต่ำเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรโดยส่วนรวม (ตาราง 3.18 และแผนที่ 3.7)

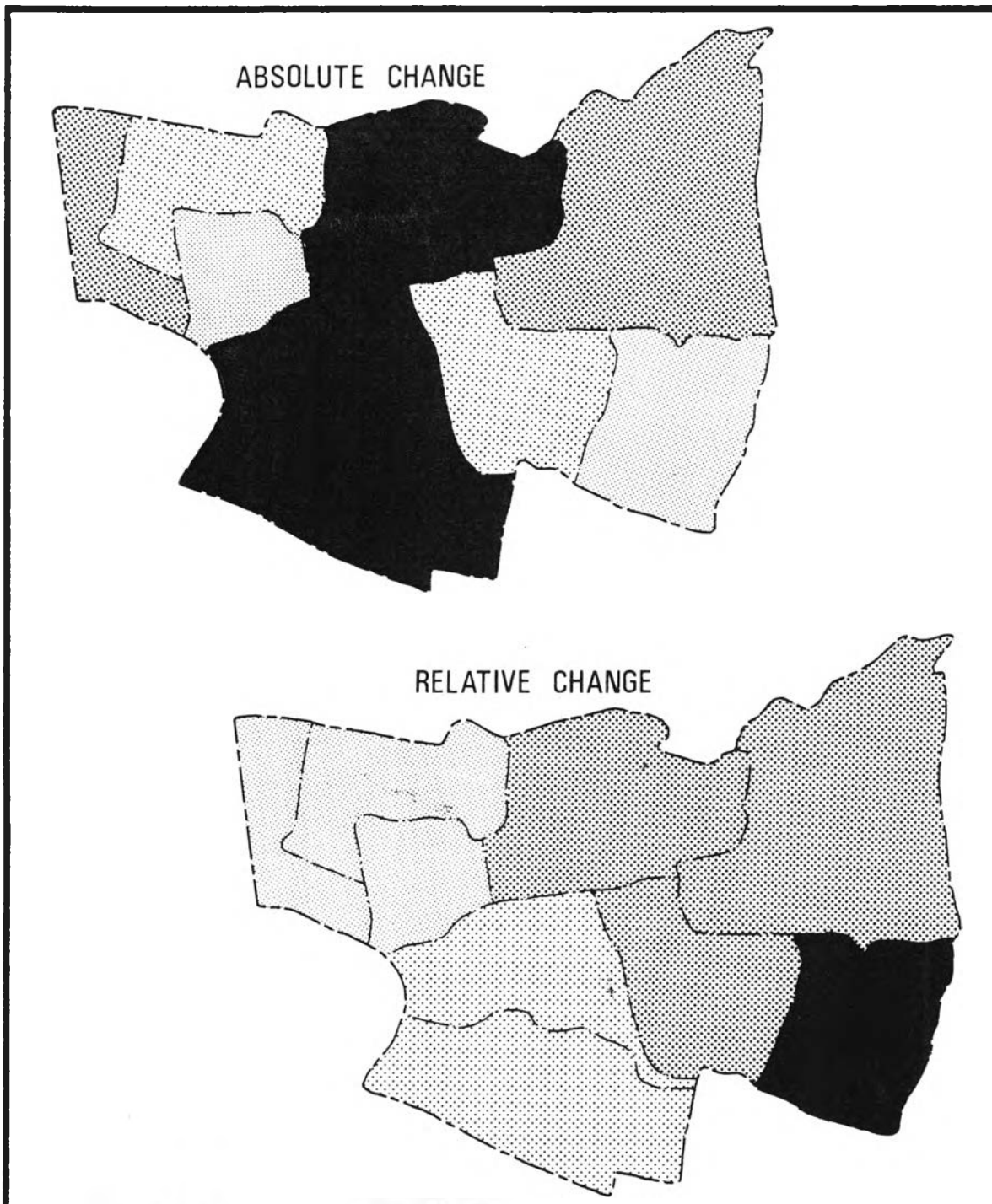
สำหรับการพิจารณาทางด้านการเปลี่ยนแปลงในแต่ละแขวง (Relative Change) แล้ว จะเห็นว่า ในเขตพระโขนงมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในระดับแขวงแตกต่างกัน กล่าวคือ แขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในระดับต่ำ ได้แก่ แขวงพระโขนง แขวงคลองตัน และแขวงคลองเตย โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 0.6, 1.6 และ 2.6 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในระดับสูง ได้แก่ แขวงดอกไม้ แขวงประเวศ แขวงหนองบอน และแขวงสวนหลวง มีอัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 13.3, 11.0, 9.1 และ 8.0 ต่อปี ตามลำดับ ดังนั้น แขวงดอกไม้ มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในระดับแขวงอัตราเพิ่มสูงมาก แม้ว่าเมื่อเทียบกับในระดับเขตแล้ว การเพิ่มประชากรจะอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็แสดงให้เห็นว่า แขวงซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของเขตพระโขนง จัดเป็นแขวงชั้นนอก มีการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับสูง และมีแนวโน้มว่าจะมีประชากรเพิ่มขึ้น (ตาราง 3.18 และแผนที่ 3.7)

จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่อยู่ในแขวงชั้นใน หรือพื้นที่ที่สามารถขยายตัวในกิจกรรมทางด้านที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม จะมีการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับเขต (Absolute Change) มากกว่าพื้นที่ที่เป็นเกษตรกรรม หรือพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งสถาบันราชการ หรือสถานศึกษา แต่ในทางตรงกัน พื้นที่ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมจะสามารถรองรับประชากรในระดับ

ตาราง 3.18 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในเขตพระโขนง ปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2528 :
จำแนกรายแขวง

ปี แขวง	ประชากร ปี 2516	ประชากร ปี 2528	การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรปี 2516-2528		
			เพิ่มขึ้น	Relative Change (% ต่อปี)	Absolute Change (%)
คลองเตย	76,439	102,727	26,288	2.6	12.6
คลองตัน	83,909	101,860	17,961	1.6	8.5
พระโขนง	77,024	83,592	6,568	0.6	3.1
บางจาก	52,088	87,368	35,280	5.2	16.8
บางนา	46,206	87,501	41,295	6.9	19.6
สวนหลวง	36,930	75,523	38,593	8.0	18.4
หนองบอน	10,510	22,999	12,489	9.1	5.9
ประเวศ	18,190	44,028	25,838	11.0	12.3
คอกไม้	3,392	9,256	5,864	13.3	2.8
รวม	404,688	614,854	210,166	4.0	100.0

ที่มา : กองทะเบียนและปกครอง ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง : การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร
ปี 2516 - 2528

ABSOLUTE CHANGE

- มากกว่า 15 %
- 10 ~ 15 %
- 5 ~ 10 %
- น้อยกว่า 5 %

RELATIVE CHANGE

- มากกว่า 12 %
- 8 ~ 12 %
- 3 ~ 7 %
- น้อยกว่า 3 %

ที่มา : ตาราง 3.18

มาตราส่วน
กิโลเมตร

แผนที่
3.7

แขวงได้มากกว่าพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เมือง จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในระดับแขวง (Relative Change) ในพื้นที่รอบนอกของเขตพระโขนงมีแนวโน้มอัตราการเพิ่มประชากรสูงขึ้นทุกปี

กล่าวโดยสรุป ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของเขตพระโขนง โดยเปรียบเทียบจำนวนประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2528 มีระยะเวลาห่าง 13 ปี ปรากฏว่า ทุก ๆ แขวงมีประชากรเพิ่มขึ้นทั้งในระดับต่ำและระดับสูงแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่ประชากรจะเพิ่มขึ้นสูงในแขวงต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แขวงต่าง ๆ ในเขตพระโขนงมีแรงดึงดูดประชากรพอสมควร

3.3.5 รูปแบบการขยายของประชากรในเขตพระโขนง

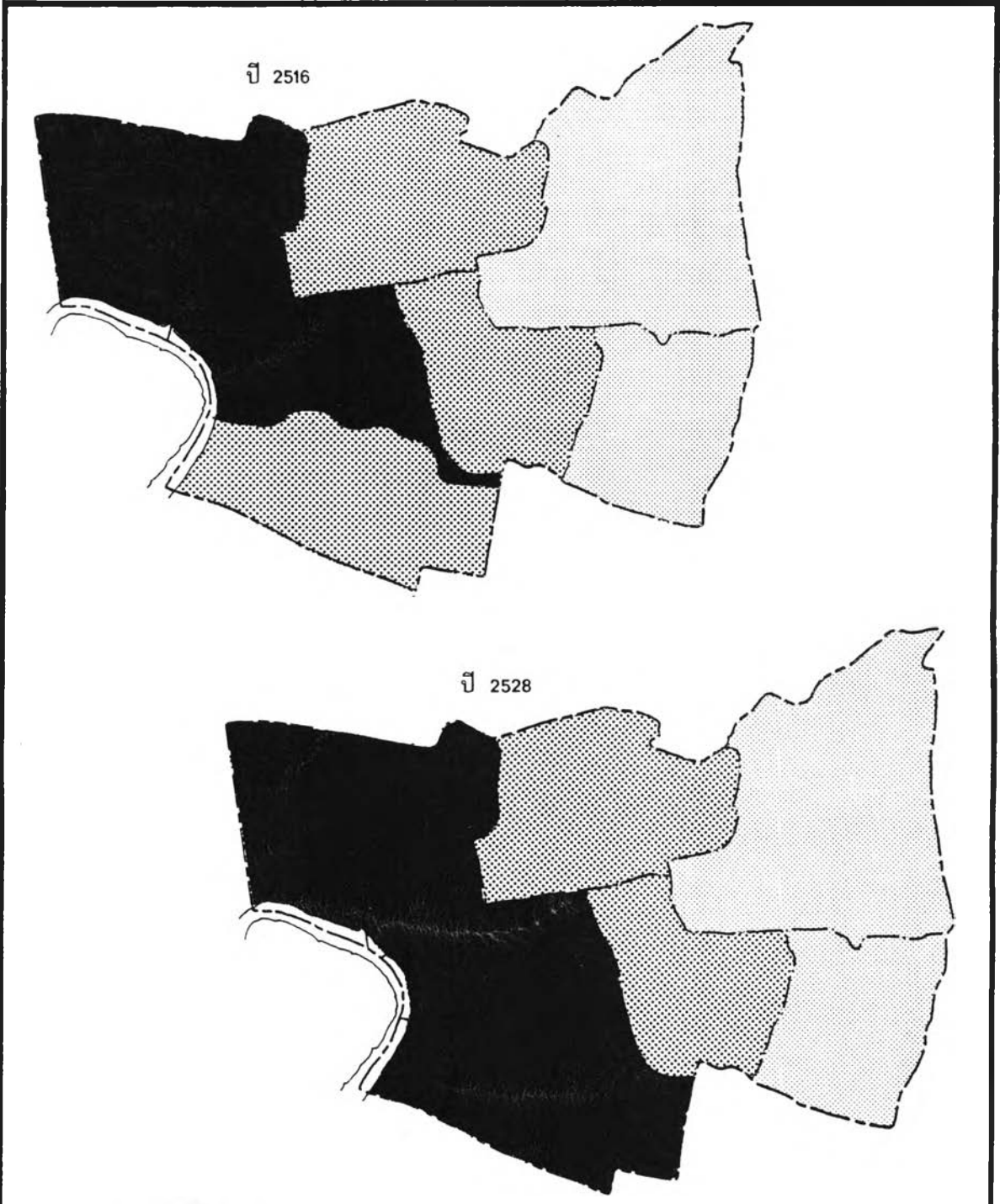
ในการศึกษาประชากรทางด้านรูปแบบการขยายตัวของประชากรระดับแขวงสามารถที่จะศึกษาโดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงได้จากการวัดค่าของความแตกต่างระหว่าง "สัดส่วนของประชากรแขวงต่อสัดส่วนของประชากรเขต" ลบด้วย "สัดส่วนของพื้นที่แขวงต่อพื้นที่เขต" ซึ่งจากตาราง 3-19 จะพบว่า ในปี พ.ศ. 2516 ประชากรในเขตพระโขนงจะกระจุกตัวอยู่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งประกอบด้วย แขวงต่าง ๆ 4 แขวง อันได้แก่ แขวงคลองเตย แขวงคลองตัน แขวงพระโขนง และแขวงบางจาก โดยที่แขวงทั้ง 4 ดังกล่าว มีสัดส่วนประชากรมากกว่าสัดส่วนของพื้นที่ (ค่าบวก) จึงแสดงถึงการตั้งถิ่นฐานที่มีการกระจุกตัวของประชากรอยู่อย่างหนาแน่น โดยแขวงที่มีประชากรกระจุกหนาแน่นสูงสุดคือ แขวงพระโขนง รองลงมาได้แก่ แขวงคลองเตย แขวงคลองตัน และแขวงบางจาก ตามลำดับ ส่วนแขวงที่อยู่รอบนอกออกไป ต่างก็มีสัดส่วนของพื้นที่มากกว่าสัดส่วนของประชากร (ค่าลบ) แสดงถึงความเบาบางของการตั้งถิ่นฐาน โดยแขวงที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานเบาบางที่สุดคือ แขวงประเวศ สำหรับแขวงที่มีการตั้งถิ่นฐานเบาบาง ได้แก่ แขวงดอกไม้ แขวงหนองบอน แขวงสวนหลวง และแขวงบางนา ต่อมา ในปี พ.ศ. 2528 ความแตกต่างระหว่างสัดส่วนประชากรกับสัดส่วนพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ. 2516 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ที่อยู่ทางตอนใต้ของเขต มีการเพิ่มของแขวงที่มีประชากรกระจุกตัวหนาแน่น คือ แขวงบางนา สำหรับแขวงอื่น ๆ ก็ยังคงมีการตั้งถิ่นฐานเบาบางเช่นเดิม (แผนที่ 3.8)

ตาราง 3.19 ความแตกต่างของสัดส่วนประชากรกับสัดส่วนพื้นที่ในเขตพระโขนง
: จำแนกรายแขวง ปี พ.ศ. 2516, พ.ศ. 2528

ปี แขวง	พื้นที่ (กม. ²)	พ.ศ. 2516		พ.ศ. 2528	
		จำนวนประชากร (คน)	ความแตกต่าง*	จำนวนประชากร (คน)	ความแตกต่าง*
พระโขนง	7.307	77,204	+13.9	83,592	+8.5
คลองเตย	8.231	76,439	+13.3	102,727	+11.0
คลองตัน	11.655	83,909	+12.6	101,860	+8.5
บางจาก	14.304	46,206	+1.5	87,501	+4.3
บางนา	19.583	52,088	-0.7	87,368	+0.6
สวนหลวง	20.747	36,930	-5.4	75,523	-2.2
หนองบอน	14.513	10,510	-7.6	22,999	-6.5
คอกไม้	15.172	3,392	-9.8	9,256	-9.1
ประเวศ	32.047	18,190	-17.8	44,028	-15.1
รวม	143.559	404,688	-	614,854	-

* ความแตกต่างระหว่างสัดส่วนประชากรกับสัดส่วนพื้นที่หาได้จากสูตร :

$$\left(\frac{\text{ประชากรแขวง}}{\text{ประชากรเขต}} \right) - \left(\frac{\text{พื้นที่แขวง}}{\text{พื้นที่เขต}} \right)$$

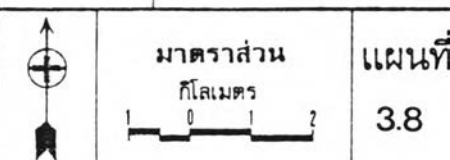

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพระโขนง

แสดง : การขยายตัวของประชากร ในเขตพระโขนง
ปี 2516 และ 2528

- การตั้งถิ่นฐาน
- หนาแน่น
 - ▨ ปานกลาง
 - ▩เบาบาง

ที่มา : ตาราง 3.19

ดังนั้น หากจะพิจารณาถึงรูปแบบการขยายตัวของประชากรในเขตพระโขนง พอจะสรุปได้ว่า มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรกระจุกตัวหนาแน่นทางตะวันตกและทางตอนใต้ของเขต คือ แขวงคลองเตย แขวงคลองตัน แขวงพระโขนง แขวงบางจาก และแขวงบางนา ทางด้านแขวงสวนหลวง และแขวงหนองบอน ซึ่งอยู่ทางตอนกลางของเขตมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ปานกลาง แต่ก็มีแนวโน้มจะมีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นในอนาคต สำหรับแขวงทางด้านตะวันออกของเขตจะมีการตั้งถิ่นฐานอยู่เบาบางกว่าแขวงอื่น ๆ ในเขตพระโขนง แขวงดังกล่าว ได้แก่ แขวงประเวศ และแขวงดอกไม้ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม

สรุป บริเวณเขตพระโขนงเป็นบริเวณที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากศูนย์กลางกรุงเทพมหานคร และมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตอิทธิพลของจังหวัดใกล้เคียง คือ จังหวัดสมุทรปราการ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มที่เรียกว่า ที่ราบลุ่มบางกอก (Bangkok Plain) บริเวณทางด้านตะวันตกอยู่ติดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม โครงข่ายของเส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่ จะรวมตัวกันอยู่บริเวณทางด้านตะวันตก โดยที่ต่อเนื่องมาจากเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ถนน นับได้ว่าเป็นเส้นทางหลักที่สำคัญที่สุดในการคมนาคมติดต่อ ทั้งภายในเขต และระหว่างเขต ตลอดจนจังหวัดใกล้เคียง โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 คือ สายสุขุมวิทเป็นเส้นทางสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางถนนที่เชื่อมระหว่างแขวงต่าง ๆ ภายในเขต และเขตใกล้เคียงโดยรอบอีกหลายสายที่สำคัญ ๆ อาทิ เช่น ถนนสายอ่อนนุช สายอุดมสุข สายพัฒนาการ สายศรีนครินทร์ และสายบางนา-ตราด เป็นต้น จึงมีผลทำให้การคมนาคมติดต่อทางรถยนต์สะดวกกว่าการติดต่อทางรถไฟและทางเรือ จากลักษณะทางกายภาพดังกล่าว มีผลให้ประชากรส่วนใหญ่พากันมาตั้งถิ่นฐานกันอยู่อย่างหนาแน่นในบริเวณแขวงต่าง ๆ ทางด้านตะวันตก และทางตอนกลางของเขต สำหรับการที่ใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรมจะเด่นชัดอยู่บริเวณแขวงทางด้านตะวันออก ได้แก่ แขวงคอกไม้ แขวงประเวศ และแขวงหนองบอน ในขณะที่การใช้ที่ดินด้านที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมจะหนาแน่นอยู่ทางแขวงด้านตะวันตก และแขวงทางตอนกลาง โดยมีแขวงสวนหลวงมีการใช้ที่ดินเด่นทางด้านที่อยู่อาศัย แขวงคลองตันมีการใช้ที่ดินเด่นทางด้านพาณิชยกรรม และแขวงบางนา มีการใช้ที่ดินเด่นทางด้านอุตสาหกรรม

ทางด้านสภาพทางเศรษฐกิจ เขตพระโขนง ประกอบด้วย การผลิตสาขา เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าและบริการ โดยมีสาขาอุตสาหกรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ การค้า และบริการเป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีความสำคัญรองลงมา สำหรับเกษตรกรรมนั้น เป็นสาขาการผลิตที่ค่อนข้างจะลดความสำคัญลง เนื่องจากว่าพื้นที่เพื่อการเกษตรได้ลดลงทุกปี ซึ่งถ้าหากว่าไม่มีมาตรการเกี่ยวกับการสงวนพื้นที่การเกษตรไว้ ก็จะมีผลให้การผลิตสาขาเกษตรกรรมลดความสำคัญลงทุกที จนกระทั่งอาจจะไม่มีการผลิตสาขานี้ อยู่ในเศรษฐกิจของเขตพระโขนงอีกเลย สำหรับการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมมีการจ้างงานเพิ่มสูงขึ้นทุกช่วงปีของการศึกษา แสดงให้เห็นว่า เขตพระโขนงมีความเจริญทางเศรษฐกิจด้านการผลิตสาขาอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลให้

เศรษฐกิจบริเวณเขตพระโขนงมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น สำหรับเศรษฐกิจสาขาการค้าและบริการ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การค้าและบริการในเขตนี้ นอกจากจะมีไว้เพื่อบริการคนในท้องถิ่นแล้วยังสามารถให้บริการกับชุมชนโดยรอบ นับได้ว่า การค้าและบริการในเขตพระโขนงนี้ มีความสำคัญเช่นเดียวกับอุตสาหกรรม แต่เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจสาขาการค้าและบริการสูงกว่าสาขาอุตสาหกรรม จึงทำให้มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจรองจากการผลิตสาขาอุตสาหกรรม

จากการศึกษาสภาพโดยทั่วไป ในทุกด้านของเขตพระโขนง ไม่ว่าจะเป็ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สามารถชี้ประเด็นที่เป็นลักษณะเด่นของเขตได้ดังนี้ คือ

- ทางด้านการคมนาคม จากความเหมาะสมของทำเลที่ตั้ง เป็นทางผ่านของเส้นทางทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ตลอดจนทางน้ำ นอกจากนี้ ยังนับได้ว่า เป็นประตูทางเข้า-ออกของกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคตะวันออก จึงมีความสำคัญด้านการคมนาคมเชื่อมโยงภาคกลางและภาคตะวันออกเข้ากับกรุงเทพมหานคร

- ทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เขตพระโขนงมีสาขาการค้าและบริการ ซึ่งมีความสำคัญกับชุมชนในเขตและชุมชนโดยรอบ ไม่ว่าจะเป็นการค้าปลีกหรือการค้าส่ง ตลอดจนการบริการและความบันเทิงต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นกิจกรรมการบริการที่มีความสำคัญต่อชุมชนและพื้นที่ข้างเคียงโดยรอบ ทางด้านอุตสาหกรรมก็มีการจ้างงานสูง ซึ่งมีผลต่ออำนาจงานทั้งในเขตและนอกเขตมาใช้ในการผลิตสาขานี้ได้เป็นจำนวนมาก

แม้ว่าเขตพระโขนงจะมีลักษณะเด่นดังกล่าวข้างต้น แต่โดยสภาพทั่วไปไปแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า เขตนี้มีลักษณะที่มีหลาย ๆ ด้าน ผสมผสานกันมากกว่าที่จะมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งเด่นจนกระทั่งสามารถที่จะกำหนดบทบาทของเขตพระโขนงได้ แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า เขตนี้มีลักษณะของการให้บริการทั้งของภาครัฐบาลและของเอกชนอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็ทางด้านโครงข่ายของการคมนาคม หรือสภาพของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เอง อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าสนับสนุนให้โรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาเลือกที่ตั้งในเขตพระโขนง